

OKÉNKO

D O F A R N O S T I

VYDÁVÁ FARNOST SV. VÁCLAVA V LETOHRADĚ

Ročník XXVIII

Červenec - srpen 2019

číslo 7 - 8

Nebýt tebe

Má milá kukačko, víš, nebýt tebe,
už nerozeznám jara, léta, zimy...
Ne že by nebyli tu jiní ptáci,
jenomže jejich zpěv tak cizí zní mi.

Můj milý bělouši, víš, nebýt tebe,
nedojel bych až do hor, pod souhvězdí...
Ne že by nebyli tu jiní koně,
jenomže na nich se mi špatně jezdí.

Mé milé děvčátko, víš, nebýt tebe,
jsem ve svých dnech skryt
jako v černé sluji...
Ne že by nebyly tu jiné dívky,
jenomže já je prostě nemiluji.

Tibetská lidová poezie

Duch není v „já“, je mezi „já“ a „ty“.
Není jako krev, která v tobě proudí, je
jako vzduch, v kterém dýcháš. Člověk
žije v duchu jen je-li schopen odpovídat
přítomnému „Ty“. A schopný odpovídat
je jen pokud vstupuje do vztahu celou
bytostí. Jen díky síle, která mu umožňuje
vstupovat do vztahu, je člověk schopný
žít v duchu. *Martin Buber*

Úvodem

S radostí jsme sledovali inauguraci slovenské prezidentky paní Zuzany Čaputové i následující ekumenickou bohoslužbu. Dřívější úsilí Z. Čaputové pomáhat sociálně slabým, odstrkovaným, poškozovaným státními úřady nebo bezohlednými zbohatlíky a její starost o přírodu je i naším cílem. V Praze řekla: „Rozumím Václavskému náměstí plnému pokojných lidí, protože rozumím náměstí SNP v Bratislavě“.

Na demonstraci 23. června v Praze na Letné od nás přijelo přes 100 lidí - bylo povzbuzující a povznášející setkat se s příjemnými, inteligentními a neagresivními lidmi. Jak může někdo tvrdit, že jsme za demonstrování placení? Nevolali jsme po větších platech pro sebe, jsme slušní občané a je za námi nezištná práce pro společnost. Chceme i nadále bdít nad svobodou, spravedlností, lidskými právy a usilovat o porozumění s druhými a uzdravování životního prostředí. Oprávněné demonstrování v nás posiluje občanskou odpovědnost, je lékem proti lhostejnosti, pohodlnosti a strachu. Jsme ochotni naslouchat lidem jiných názorů a vést s nimi debatu. V rodině, v obci, společnosti i mezi křesťany se bez vzájemné úcty a respektu neobejdeme.

Po husovském sympoziu před dvaceti léty se mezi představiteli církví u nás začalo mluvit o vypracování společného pohledu na historii v Čechách a na Moravě, který by pomohl k většímu vzájemnému porozumění a hojení starých ran, ale zůstalo jen u slov. Místo toho tu máme spor o znovupostavení Mariánského sloupu. Mně by se vertikála sloupu na Staroměstském náměstí líbila, ale nejprve je třeba s úctou a ohleduplností vyslechnout ty, kteří mají jiný názor na věc. Když prezident V. Klaus brojil proti postavení knihovny Kaplického, kterou schválila mezinárodní komise k tomu ustavená, pan kardinál D. Duka prohlásil, že se na protest připoutá spolu s V. Klausem k začínající stavbě. Velice bych si přál, aby pan kardinál více naslouchal druhým i bratřím protestantům.

O prázdninách a o dovolené věnujme více času duchovní části sebe sama i druhým. /v

PUTUJTE DO KŘEŠOVA!

Je to jen 8 kilometrů od přechodu do Polska v obci Královec u Trutnova. Celých 700 let tam je uctívána ikona Matky Ježíšovy, zvaná Laskavá. Má totiž takové oči: laskavé, vážné až smutné (možná se tak dívá jenom na mne). Svatý Bernard nařídil, že v kostelích jeho řádu smí být jen socha Matky Ježíšovy pod křížem; socha ženy, dospělé ve víře, v lidství, umocněném Kristem. Pak ještě apoštol Jan - více soch nebylo v cisterckých kostelích Bernardem dovoleno. Jan, jediný z apoštolů, který se nebál, protože se držel pevně Ježíšovy Matky. Kdo se jí drží, ničeho se nebojí. Takový křesťan, mariánský, který je na cestě dokonalosti, aniž zpytuje, jak je daleko, nestará se, zda je svatý, tím méně o to, zda je „ospravedlněn“. Je to radostný kajcíník. Je jako Xaver, který říkal: „Mne

nezajímá ani nebe, ani peklo, já mám rád Krista!“ Takový člověk pak obstojí ve své vlastní kalvarské zkoušce, jako v ní obstál apoštol Jan.

Putujte do Křešova; tolik umění na jednom místě uvidíte málokde v Evropě, co zde, u Patronky Sudet, té už uzdravené rány staré Evropy... Té Evropy, která je teď na tom možná hůře, než tušíme.

Jan Rybář

Demokracie je taková, jakou si vytváříme. To platí i o rodině i o Evropské unii. Nesvalujme vinu na ty druhé.

Ptáci a lidé zpívají. Ptáci i lidé, mají výsadu vytvářet další muziku.

/v

- jsou rozvody milionů lidí, kterým selhal jejich první manželství. Když mají štěstí a podaří se jim to druhé, mají - jako katolíci - potíže se svou církví. Řeší se to „celoplošně“, jenže tohle nejde nacpat do paragrafů. Jedině jednotlivě - a v Kristově zorném úhlu. To pochopil a napsal výborně vynikající učitel duchovního života statisíců lidí, vydavatel desítek knih, mnich řádu sv. Benedikta Anselm Grün. Posuďte sami:

„Co se stane, když rozvedený uzavře nový sňatek? Dopustí se smrtelného hříchu, přestože nesouhlasí s předchozím rozvodem? Trestá Bůh tak přísně? Protože Ježíš vyhlásil nerozlučitelnost manželského svazku, nemůže církev připustit svátostné uzavření druhého manželství. To ale neznamená, že se někdo dopustil smrtelného hříchu. V případě rozvodu je vždycky ovšem ve hře otázka viny, a to na obou stranách. I když ze své strany s rozvodem nesouhlasím. Možná jsem v manželství nebyl dost pozorný. Jenže - vyskytnou se i taková manželství, která prostě z nějakého důvodu ztroskotají. Důležité je předložit ten krach Bohu a ze všeho se neustále neobviňovat. Samozřejmě je třeba ten první svazek i jeho ztroskotání náležitě vstříbat, než vstoupíme do nového. Jinak začneme opakovat staré chyby.

Po rozvázání a oplakání nezdaru i po bolestném procesu vnitřního rozchodu s vlastními iluzemi, kdy jsme vnitřně dožrávali, můžeme s důvěrou v Boha vstoupit do druhého manželství a prosit ho o požehnání pro nový svazek. Rozhodně to ale není v souladu s církevním právem; přesto se člověk nedopouští smrtelného hříchu. Ten, kdo s důvěrou v Boha zachovává věrnost novému partnerovi a žije křesťanským životem, smí věřit, že jeho nové partnerství odpovídá Boží vůli. Na nový svazek nemá právo. Musíme si uvědomit, že náš původní životní plán ztroskotal v prvním vztahu. Tak si uchováme pokoru. V ní pak můžeme pokračovat na své další cestě. Bůh nás netrestá, přeje si, abychom žili dobrý život. A druhé manželství se vydaří jen tehdy, dokážeme-li se skutečně poučit z chyb toho prvního. Proto je důležité vědět, že se krachem prvního životního plánu můžeme více otevřít Bohu.“

(Anselm Grün OSB, „O životě z víry“, str. 48. Karmelitánské nakladatelství r. 2000.)

Jan Rybář

Z náboženského hlediska můžeme rozdelit ľudstvo na dve obrovské hemisféry. Prvá časť vychádza z archaických náboženstiev, najmä Indie, kde všetko je jedno, všetko nakoniec splynie do jednoty v posvätnom kozme, všetko pohltí akási obrovská matematická kozmu ako „soľné bábiky v mori“, vyjadrené ich zaužívaným obrazom. Potom je tu hemisféra viac semitská, zastúpená židovským náboženstvom a islamom, kde Boh je v ne-

Národní muzeum v Praze vydalo sborník o ženách „Vlastním hlasem“, kde je též zmíněna Ludmila Javorová, tajně vysvěcená pastorka katolická. A já dostal zděšené reakce, že to snad nemůže být pravda?

Tož odpovídám, jak umím. Nejprve vtipem. Biskup se ptá venkovského faráře, jak to, že sloužil v neděli Requiem? To přece nejde! Ano, Excellence, já opravdu sloužil v černé barvě, a ono to šlo! - Lidé se ptali, proč se slouží mše latinsky. Jinak to nejde, řekli znalci zákona. Mnich P. Parsch to zkusil - a ono to šlo! Apoštolové byli ženatí; proč to nejde i dnes? Nejde to, řekli oprávcí Krista. Avšak biskup Davídek vysvětlil několik desítek ženatých chlapů - a ono to šlo! Debatuje se o svěcení žen v katolické církvi. To je vyloučeno, řekli církevní právníci. Davídek jich několik vysvětlil - a ono to šlo...

Necedte Krista přes paragrafy, vyzývá papež František. Leč majitelé pravdy křičí, že je to úpadek morálky. Ono to jde, radují se hledači pravdy.

Teď jde jen o to, ty odvážně neházej přes palubu...

Jan Rybář

Na chassidské svatbě, Eugen Kukla, Praha.2019

bi, člověk na zemi, a nemôžu úplne vstúpiť do vzájomného spoločenstva, ale Boh predkladá svoj zákon, človek ho musí zachovávať a zotrvať v počúvaní Božieho Slova. Vzhľadom na to je kresťanstvo úplne jedinečné, lebo hlása, že človek je s Bohom zjednotený „bez rozdelenia“ a „bez splynutia“ (Ekumenický koncil v 4.storočí). Zjednotenie „bez rozdelenia“ zdôrazňuje duchovná hemisféra vychádzajúca z Indie, a zjednotenie „bez splynutia“ je to, za čím stojí hemisféra, ktorú som nazval semitská.

V tom spočíva obdivuhodná syntéza. Boh zjavený Kristom nejestuje v samote len sám pre seba. Nie je oceánom, čo všetko pohltuje, nie je osamotený v nebi, ale je tajomstvom spoločenstva lásky; je realitou najúplnejšieho zjednotenia a najväčšej rozdielnosti zároveň.

Oliver Clément

Alexandr Flek

Byla toho plná síť i noviny: „Papež pozměnil Otčenáš“. A mnoho lidí se chytalo za hlavu: Jakých novot se ještě od Františka dočkáme? Změní Boží gender, vyhlásí neomarxismus za článek víry nebo snad konvertuje k islámu? A teď vážně. Papež základní křesťanskou modlitbu nijak nezměnil. Ostatně, udělat to nemůže, i kdyby nakrásně chtěl.

Patrně nejstarší křesťanskou modlitbu, správněji nazývanou „modlitba Páně“, nalezneme zapsanou v novozákonních evangeliích podle Matouše (6; 9-13) a Lukáše (11; 2-4). Za zmínku stojí, že obě verze se nikoli nepodstatně liší a obě jsou zasazeny do kontextu Ježíšova učení o modlitbě. Spíše než o jakousi neměnnou křesťanskou mantru jde tedy o modelový příklad, jak se modlit: krátce, věcně, nadějně, beze všeho patosu a rádobý zbožných kudrlinek. Svou strukturou i obsahem modlitba Pater noster zřetelně odráží modlitební praxi dobového judaismu 1. století.

Co tedy papež udělal? Nic než to, že schválil rozhodnutí italské biskupské konference vydat nové znění misálu (tedy mešních modliteb), které mění překlad jednoho slova modlitby. K obdobnému rozhodnutí dospěla bez jakéhokoliv Františkova přičinění již v roce 2017 francouzská biskupská konference, když namísto tradičního „neuveď nás v pokušení“ schválila formulaci ne nous laisse pas entrer en tentation (nenech nás vejít do pokušení). V římském misálu nyní bude stát non abbandonarci alla tentazione (nepouštěj nás v pokušení). Papež změnu vítá a zdůvodňuje ji teologicky i biblicky: Bůh není ten, kdo by nás mohl vést do pokušení - roli pokušitele Písmo přisuzuje naopak ďáblu (viz například Mt 4;1-11).

Kdepak vodítka

Řecký text evangelií sice uvádí doslovně mé eisenenkés, tedy „nevodť, nepřiváděj“, avšak toto znění již od nejstarších křesťanských dob vyvolávalo potřebu vyjasnění. Už Jakub, představený první jeruzalémské křesťanské obce, ve svém novozákonním listu zdůrazňuje (zřejmě v přímé narážce na text modlitby Páně): „Když je však někdo pokoušen, ať nikdy neříká, že to pokušení je od Boha. Jako Bůh nemůže být pokoušen zlem, tak také sám nikoho nepokouší. Když je někdo pokoušen, vždycky jej vleče a vábí jeho vlastní chtíč“ (Jk 1;13-14).

V tomto smyslu se vyjadřovali i teologové pozdějších staletí, například reformátor Jan Kalvín komentuje toto místo Otčenáše slovy: „U vědomí vlastních slabostí takto prosíme o Boží ochranu, abychom mohli obstát proti všem satanovým svodům“ (John Calvin, A Harmony of the Gospels, Mathew, Mark and Luke, Eerdmans, 1972). Podobně doc. Jiří Mrázek, vedoucí katedry Nového zákona na ETF UK: „V této prosbě se nepředpoklá-

dá, že by Bůh „uváděl“ nebo „sesílal“ nějaké pokušení na nás. Předpokladem této prosby je, že Bůh vede nás, a pokušením se pro nás mohou stát různá úskalí na cestě. (...) Obvykle bývá tato prosba interpretována ve smyslu: „Nenech nás na pospas!“ (Evangelium podle Matouše, Český ekumenický komentář I., ČBS 2012).

Jsme to tedy my sami, kdo „vcházíme“ do pokušení, vedeni svými vlastními sklonky a preferencemi. Bible vykresluje člověka jako svobodného a odpovědného za své kroky, nikoli coby hříčku nevyzpytatelných sil - ať už přírodních, nebo nadpřeměrných. Biblický Bůh není sadista za řídícím pultem vesmíru, který by nás podroboval nelidským morálním experimentům, co všechno vydržíme - s touto zvrácenou, žel značně rozšířenou představou vehementně polemizuje už starozákonní kniha Jób. Za svá životní rozhodnutí, za kroky a úkroky na své životní cestě jsme zodpovědní my sami. Do pokušení, soužení, těžkostí či krizí nás nikdo nevodí. Nikdo nás nemá na vodítku - určitě ne Bůh, o kterém mluví Ježíš.

Proč tedy řecký text na první pohled říká něco jiného? V evangeliu stojí psáno mé eisenenkés, „neued“: „Odpověď“ hledíme v lingvistice, nikoli v domnělých papežských novotách. Celý háček tkví ve faktu, že modlitba Páně (jako všechny Ježíšovy výroky) původně nebyla vyslovena řecky, jak ji máme zaznamenanou v evangeliích, nýbrž aramejsky. Církevní otec Papiáš (kolem r. 135) uvádí, že Matouš původně sepsal Ježíšovy výroky „jazykem Židů“ (hebraidi dialektu). Evangelia, jak je známe, však byla následně sepsána řecky, aby se Ježíšova zvěst mohla šířit mimo původní židovský kontext do celého světa. Řecký text je tedy tím nejstarším, co máme k dispozici, ale k jeho správnému pochopení je často potřeba vnímat původní semitskou vrstvu.

Joachim Jeremias, přední německý novozákonní badatel a odborník na starověký Přední východ, už před půl stoletím upozornil, že modlitba Páně vykazuje místy až doslovnou shodu se starodávnými židovskými modlitbami, které se nám dochovaly v písemné formě. I v nich se objevuje prosba o ochranu před pokušením. Používá se zde aramejské sloveso nisjón, jež může být gramaticky interpretováno kauzativně („neued“), anebo přípustkově („nenech vejít“). Právě v tomto druhém smyslu se starověcí Židé modlili: „Nenech mě upadnout do moci hříchu, nepravosti, pokušení a čehokoli hanebného“ (Joachim Jeremias: *The Lord's Prayer, Fortress, 1969*; viz též Kenneth E. Bailey: *Jesus Through Middle Eastern Eyes: Cultural Studies in the Gospels, InterVarsity, 2008*).

Autoři a redaktori evangelií tedy pracovali s řečtinou jakožto tehdejší světovým jazykem, avšak jejich užívání řečtiny bylo výrazně semitské. Řeckou formulaci „neued“ nás v pokušení“ je proto třeba chápat v kontextu dobových židovských modliteb. Jejich aramejské znění vyjadřuje prosbu za

MARIÁNSKÝ SLOUP NENÍ SYMBOLEM SMÍŘENÍ

*S historikem a teologem Martinem Vaňáčem
rozmlouval Petr Zidek.*

Nesmiřitelný boj. Tak by se dalo charakterizovat současné úsilí skupiny katolických aktivistů kolem sochaře Petra Váni, která se snaží navzdory politické vůli vedení Prahy vztyčit na Staroměstském náměstí kopii mariánského sloupu zničeného vandaly v listopadu 1918. Podle Martina Vaňáče, aktivního katolika a zároveň učitele na Evangelické teologické fakultě, symbolizuje sloup také vládu Habsburků a odpor proti němu není

ochranu před našimi vlastními hříšnými sklonky - jak o tom ve svém novozákonním listu mluví i Jakub. Právě v tomto smyslu chápe šestou prosbu Otčenáše francouzský a nově také italský misál. Ve skutečnosti ale nejde o žádnou misálovou novotu. Podobně modlitbu Páně formuluje řada novějších překladů Bible - za všechny připomeňme například New Living Translation (1996): don't let us yield to temptation (nenech nás podlehnout pokušením) nebo volněji, ale o to výstižněji nedávný překlad The Message (2002): keep us safe from ourselves (chraň nás před námi samotnými).

Plod práce jejich rukou

Překlad je nikdy nekončící dobrodružství - a o biblickém překládání to snad platí dvojnásob. Jako v každém jiném oboru bádání i v biblistice stále dochází k novým objevům a posunům našeho poznání. Nacházíme nové rukopisné památky, vyvíjejí se naše znalosti původních jazyků i překladatelské metody. Mění se také kontext, do kterého Bibli překládáme. Co bylo původním adresátům zřejmě z doslovného znění, je dnes často potřeba upřesnit opisem. Otčenáš se tedy nemění, mění se jen naše porozumění a poznání. Není to vina papeže Františka ani žádné biskupské konference. Za tyto posuny můžeme vděčit tisícům lingvistů, archeologů, historiků, religionistů, biblických badatelů a překladatelů po celém světě. Jediné, co papež František nyní udělal, je to, že uznal a přijal plody jejich práce.

A jak by tedy nově mohla znít ona prosba v češtině? Jak jsme si ukázali, smysl textu je „nenech nás vejít do pokušení“. Do zažitého rytmu modlitby by se ale lépe hodilo „neopust' nás v pokušení“. Modlit se takto nově ovšem nikdo nemusí (a k žádné oficiální změně u nás hned tak nedojde). Právě tak se ale nikdo nemusí modlit postaru. Modlitba má smysl jen jako svobodný a navýsost osobní akt ducha. Proč tedy tu dávnou prosbu neříct v roce 2019 úplně po svém, aktuálně a bez kudrlinek, třeba takhle: „Nenech nás napospas sobě samým a chraň nás před všemi zloduchy.“

*Autor je překladatel Bible21
a autor Parabile*

důsledkem komunistické indoktrinace. Postavení sloupu by mělo předcházet smíření mezi různými křesťany a také mezi křesťany a zbytkem společnosti.

Když se podíváme do Wikipedie na heslo mariánský sloup na Staroměstské náměstí v Praze, najdeme tam, že byl vztyčen v roce 1652 jako projev díky Panně Marii za obranu města před Švédy o čtyři roky dříve. A pak je jej Franta Sauer a žižkovští hasiči 3. listopadu 1918 strhli. O těch 266 letech mezi tím nic.

V mezidobí se u sloupu konaly mariánské pobožnosti, procesí, na výroční den se tam nosily různé relikvie upomínající obranu Prahy. Některé byly spojené s univerzitou, protože na ní byla roku 1650 zavedena přísaha na Neposkvrněné početí Panny Marie. Šlo o běžnou mariánskou zbožnost. Za vlády Josefa II. byly zakázány náboženské průvody v ulicích, takže se přestaly konat i veřejné pobožnosti před sloupem.

V čem vidíte jádro dnešního sporu o obnovení sloupu?

Jádrem sporu o mariánský sloup je jeho dvojí význam. Sloup připomíná záchranu Prahy před Švédy a zároveň je symbolem protireformace. Neposkvrněná Panna Marie byla symbolem pravé víry, ochránkyní před všemi herezemi. Jde o dvě strany jedné mince, ale účastníci sporu vidí jen tu svoji a tu druhou přehlížejí.

Odpůrci obnovení sloupu argumentují nejen tím, že jde o symbol násilné rekatolizace, ale také habsburské moci. Je to kořenní argumentace?

Zvláště v publicistice konce 19. století lze to sepeť s mocí vysledovat. Eskaluje to v roce 1898, kdy se rozhodlo, že na Staroměstském náměstí bude umístěn pomník mistra Jana Husa. V katolických kružích se objevoval názor, že Husův pomník je znesvěcením a urážkou Panny Marie. Mám doklady třeba ze schůze katolické politické jednoty v Kyjově, kde se horovalo proti Husovu pomníku a zároveň se zdůrazňovalo, že český národ je národ dynastický. Mariánská a zároveň prodynastická linka je v tom zřetelná. Politikové katolických stran byli ti poslední, kdo za války opustili prohabsburské pozice. Tehdejší pražský arcibiskup Pavel Huyn byl navíc chápán jako někdo dosazený tehdejší rakouským vojenským režimem, a nikoli pastýř. V průběhu dějin se vypořádání hodnota symbolických staveb mění a jen málokdy je po staletích chápána stejně jako při jejich vzniku.

Katolíci se bouřili proti Husovi, vnímali pokrokaři podobně negativně mariánský sloup?

Mám zdokumentovanou reakci jednoho mladočeského politika, který se cítil dotčen tím, že někdo může Husův pomník považovat za projev neucty k Panně Marii. V každém případě již kolem toho roku 1898 se věc silně politizovala. Stržení sloupu v roce 1918, což byl skutečně vandalský čin, se v někte-

rych českých kruzích setkala s pochopením a sympatií.

Šlo o bezprostřední revoluční akci, nebo odstranění sloupu již někdo navrhoval dříve?

Poprvé to navrhoval myslím již Josef František Frič - otec Josefa Václava Friče - v roce 1848. V 80. letech se pak objevily úvahy sloup odstranit z bezpečnostních důvodů, protože byl dost zchátralý a hrozilo jeho zřícení. Na druhé straně se na přelomu 19. a 20. století obnovila ke sloupu procesí, například v roce 1904 při 50. výročí dogmatu o Neposkvrněném početí. Svržení jistě souviselo s dobovou atmosférou, v té době se objevují i útoky například na sochy Jana Nepomuckého. Někteří autoři se domnívají, že to mělo vliv na sebereflexi katolické většiny, která si uvědomila, že její existence v nové republice nebude tak samozřejmá. Takže to vedlo k její aktivizaci.

Jak se katolíci aktivizovali?

Konaly se například různé sbírky na obnovu sloupu. Ale i pro dnešní situaci mi přijde inspirativní, že finanční prostředky byly nakonec použity na obnovu náboženského života, například budování kostelů na tehdejších pražských periferiích, třeba kostela Panny Marie Královny míru na Lhotce.

Nebyla to ale z nouze ctnost? Že když jim město nepovolilo postavit znovu sloup na Staroměstském náměstí, peníze použili na stavbu kostelů jinde?

Chci věřit tomu, že nebyla a že si mnozí tehdejší katolíci uvědomovali, že je potřebnější investovat do práce s lidmi. Katolicismus byl tehdy dost v defenzivě a tohle byla cesta, jak se z ní dostat.

Sloup se za první republiky obnovit nepodařilo a pak už to nebylo možné. Změnilo to nějak jeho vnímání?

K dalšímu posunu došlo v poúnorovém exilu a mezi katolickými krajany v zámoří. V září 1953 krátce před vyhlášením celosvětového mariánského roku opat benediktinského opatství sv. Prokopa v Lisle u Chicaga Ambrož Ondrák mluvil o tom, že sloup strhli socialisté a komunisté a že šlo o první útok na viru otců, za který pak přišel trest v podobě komunistického režimu. Zaznívá tu výzva k obnově sloupu, který má být přivezen do Prahy, až bude svobodná.

Zrealizovali to?

Ano, socha Panny Marie byla vytvořena následujícího roku v Itálii, v roce 1955 byla převezena do opatství v Lisle. V roce 1993 byla dopravena do Prahy a rok nato vztyčena v Praze na zahradě Strahovského kláštera.

Má mariánský sloup na Staroměstském náměstí pro katolíky nějaký zvláštní význam? Proč jim nestačí ten, který stojí na Hradčanském náměstí?

Starší generace to myslím vnímá emocionálně, pro ni to symbolizuje svobodu víry. Myslí si, že se obnovením tohoto sloupu znovu vynoří zbožnost, která tu byla před komunistickým obdobím, nebo dokonce v době baroka. Existuje ale i silná skupina katolíků, kteří ří-

kají, že by obnově sloupu měl přecházet moment smíření. To je to, co na tom vadí i mně: jde o symbol, který rozděluje.

Zastánci obnovy ale mluví o tom, že sloup sám symbolizuje smíření a kdo to nechápe, je indoktrinován komunistickým vzděláním.

To říká třeba režisér Jan Hřebejk. Je to příklad určité slepoty nebo černobílého vidění. Současná snaha sochaře Petra Váni a jeho příznivců, kteří chtějí sloup prosadit silou, to velmi zatěžuje. Nejdříve by bylo potřeba navázat nějaký dialog o období, kdy sloup vznikl, vyjasnit si vztah k minulosti i k současnosti. Máme obnovovat památky, nebo se spíše věnovat lidem? Myslím, že církev by měla především reagovat na aktuální podněty a otázky, a ne obnovovat barokní památky.

Na chassidské svatbě, Eugen Kukla, Praha.2019

Navenek to působí jako soukromá akce pár lidí, kteří mají dar dráždit ostatní různými provokativními výroky typu, že sloup bude do Vánoc stát, což nedávno prohlásil autor kopie sloupu Váňa.

Myslím, že Petr Váňa v téhle věci už dávno ztratil soudnost. Věnoval tomu obrovské úsilí a teď cítí, že má za současné politické situace zřejmě poslední šanci. Argumentuje stavebním povolením, které vydala Praha 1, ale to bylo, pokud vím, získáno na základě zmanipulovaných informací. Například tam chyběla negativní stanoviska některých protestantských církví. Navíc my tu pořád mluvíme o příznivcích a odpůrcích sloupu mezi křesťany, ale myslím, že veřejnost to celkově moc nezajímá.

Pokud je ale sloup také symbolem habsburské moci, pak jeho obnovení musí vadit i sekulárním republikánům, kterým jsou spory církví lhostejné. Nelze si nevšimnout, že se u nás v poslední době obnovují, nebo dokonce nově vytvářejí pomníky Habsburkům, viz třeba tento týden odhalený pomník Žofie Chotkové u pražské Písecké brány. Dochází k plíživé restauraci slávy domu habsburského?

Možné to je. Spojme to s tím, že někteří církevní představitelé kritizují pojem liberální demokracie. To určitě v katolické církvi posiluje takové ty do minulosti zaměřené pohledy, které nostalgii po minulých časech

spojují s kritikou současnosti. Podle mého by křesťané měli naslouchat znamení doby, a ne se upínat k obnově památky, která - jak správně řekl pražský primátor Zdeněk Hřib - má rozdělující charakter.

Pokud se má sloup obnovit, měla by mu předcházet širší diskuse mezi křesťany navzájem a mezi křesťany a širší společností. Nemluvě o památkářích. Uměleckohistorická společnost se o té Váňově kopii vysloвила dost negativně. Je otázka, zda by se jako projev určitého kompromisu sloup nemohl postavit někde jinde, třeba na pozemku nějakého kláštera.

Možná by ten kompromis mohl spočívat v tom, že by vztyčení sloupu bylo vyvrcholením nějakého celkového redesignu Staroměstského náměstí, který by zahrnoval i dostavbu radnice, o které se mluví desítky let.

Na dostavbu radnice se dělala již řada architektonických soutěží, zatímco současná kopie sloupu je hurá akce Petra Váni bez jakéhokoliv výběru. To trochu vysvětluje jeho současnou umanutost.

Možná by bylo z architektonického hlediska přijatelnější nedělat kopii sochařského díla ze 17. století, ale vytvořit úplně nový sloup soudobými výrazovými prostředky.

To máte pravdu, ale nedovedu si to moc představit. V každém případě náměstí dnes vypadá úplně jinak než v době, kdy tam sloup stál. Takže dnes by tam působil velmi provokativně, o což možná některým jeho příznivcům jde.

Musím říci, že pokud mohu, tak se Staroměstskému náměstí vyhnu, protože se necítím dobře v davech turistů ani nevyhledávám trdelník nebo předražené restaurace. Nezměnil by mariánský sloup tuhle nesnesitelnou komerčně turistickou atmosféru, která na centrálním náměstí české metropole vládne, a nerehabilitoval by jeho duchovní aspekt?

Rehabilitaci možná, je ale otázka, zda duchovní. Jde přece o náměstí sekulárního města. Navíc ty stánky by asi z náměstí nezlyžely ani po vztyčení sloupu. Skalní příznivci sloupu, kteří tam dnes tráví dny a noci, prohlašují, že tam probíhá boj o duši národa a podobné věci. To je nemístné zjednodušení. Duchovnost národa je v práci s lidmi, a ne v obnově nějaké památky. Postavením sloupu se nestaneme zbožnějšími, než jsme. Když se obnova sloupu prosadí silou, tak to zase získá rozměr, že někdo nad někým zvítězil, a zase to zakládá kontroverznost do budoucna. Tvrdit, že jde o symbol smíření, je nesmysl. Nejdříve je třeba se skutečně smířit a pak eventuálně stavět sloup symbolizující toto smíření.

To je tedy podle vás hlavní důvod, proč bychom sloup neměli obnovovat?

Ano, jde ale nejen o smíření křesťanů různých církví a lidí bez víry, ale také o urbanistické posouzení celé věci. Současná eskalace nepochybně škodí, a to zejména křesťanům,

SNAHA O OBNOVU SLOUPU SVÁRU NÁS BRZDÍ A STRHUJE DO ZBYTEČNÝCH KONTROVERZÍ A BOJŮ

otevřený dopis Pavla Černého
Dominiku Dukovi

Vážený bratře kardinále, píš Vám jako ten, který s Vámi spolupracoval dvě desetky let a jako předseda Ekumenické rady církví společně s Vámi žehnal vojenským kaplanům, sloužil ve svatovítské katedrále i v naší církvi při ekumenických shromážděních. Společně s Vámi jsem také jednal s představiteli státu ve věci zmírnění křivd komunismu. Vždy jsem si Vás vážil jako rozvážného člověka a upřímného křesťana.

Dnes se ozývám ve věci hlubokého a doutnajícího konfliktu. Skupina pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí agresivně usiluje o jeho postavení. Vaše dopisy na Ekumenickou radu a vyjádření různých lidí ve státní správě potvrzují, že silně podporujete umístění tohoto sloupu sváru na nejprestižnější pražské náměstí, kde se odehrávalo mnoho historických událostí.

Před dvěma lety Zastupitelstvo Magistrátu odhlasovalo, že se sloup na náměstí vrátet nebude. 21. 6. 2019 bylo znovu odhlasováno, že sloup se vrátet nebude. Bylo to přesně v den, kdy jsem moderoval v chrámu sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí pietní shromáždění k připomenutí 27 pánů popravených několik metrů vedle místa, kde měl být znovu vztyčen sloup. Při svém projevu jsem hleděl do očí potomků popravených, kteří přijeli na toto shromáždění. Byly zastoupeny historické společnosti a spolek Exulant, který dodnes sdružuje potomky vyhnaných. Zaznělo více projevů a musím říct, že jsem se až děsil hněvu, který se objevuje u odpůrců sloupu. Pohybují se 45 let v ekumenickém hnutí a jsem vděčný za to, co česká ekumena dosáhla. Nyní hrozí rozbití toho, co bylo, z Boží milosti, dosaženo. Váš předchůdce, kardinál Miloslav Vlk měl citlivost a pochopení a aktivitu spolku pro obnovu sloupu brzdil. Vy děláte pravý opak a obnovu sloupu podporujete a osobní intervencí prosazujete. Dovolte, abych Vám sdělil, že to mě a také

pokračování ze str. 4

kteří se opět společnosti mohou jevit jako rozhádání podivíni. Prou se o takovou okrajovou věc, jako je kopie barokního sloupu, a nejsou schopni se domluvit ani sami mezi sebou.

MARTIN VAŇÁČ (* 1972) Pochází ze Sušice, vystudoval historii a archivnictví na FF UK (1999), náboženské nauky na Katolické teologické fakultě (2001) a teologii křesťanských tradic na Evangelické teologické fakultě UK (2000). V roce 2018 získal doktorát na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Zabývá se dějinami křesťanství a ekumenickou teologií. Přednáší na Evangelické teologické fakultě UK.

mnohé protestanty hluboce zraňuje. Po Bílé hoře se rozpoutalo v Čechách a na Moravě peklo. Pod taktovkou katolické církve a císařské moci začaly monstr procesy, popravky, výsledky, mučení, vyhánění tisíců lidí do exilu. O síle a krutosti pronásledování svědčilo to, že původní počty protestantů v českém království se během 150 let dramaticky změnilo. Z 90 % protestantů zbylo 10 %. Když jsme spolu sloužili při výročí Jednoty bratrské v Kunvaldu, tak jste pověděl, že v Římě byly na stole dva způsoby řešení situace: jeden mírný a jeden násilný. Byl použit ten násilný a za ten jste se tenkrát omluvil. Vděčně jsme to přijali a s radostí dál ekumenicky spolupracovali.

Naše země má velmi pestré, dramatické a často krvavé dějiny. Ještě můj dědeček a moje babička byli za Rakouska-Uherska perzekuováni katolickou církví. Dodnes se projevuje rozdílný pohled na reformaci a protireformaci. České církve zažily mnoho pronásledování. Byli jsme společně pronásledováni v době totalitních režimů. Přece jen je ale rozdíl být pronásledován komunisty a být mučen a zabíjen těmi, kteří se považovali za křesťany. Proto je naše bolest z obnovy sloupu velká. Je to sloup, který pro část národa bude vždy symbolizovat útlak a nesmírnou bolest těch, kteří museli své domovy opustit. Stačí si přečíst Komenského „Historii o protivitvích církve české“ nebo jeho „Retuňk proti Antikristu“. Ani dnes se nedaří smířit pohled na tuto dobu vyjádřenou napětím mezi pohledy Palackého a Pekaře. Někteří budou považovat potridentské katolictví za reformaci a jiní za zahájení mocenské, dobyvačné a kruté hrůzovlády charakteristické spojením trůnu a oltáře. Pro některé jsou Habsburkové ochránci národních hodnot a pro jiné představitelé útlatku českého národa. Pro někoho Alois Jirásek ve svých románech zveličoval problémy, jiní se domnívají, že protireformace byla ještě krutější, než ji ve svých románech zachytil.

Svou historii nemůžeme vymazat. Nemá cenu ji přepisovat. Různé přístupy mohou existovat vedle sebe, abychom se z nich poučili pro přítomnost.

Dovoluji si Vás požádat, abyste pomohl vyřešit konfliktní situaci. Napodobenina sloupu vytvořená sochařem Váňou je jistě pěkná a mohla by být umístěna v vhodné místo, např. do zahrady Břevnovského kláštera. Pokud na Staroměstské náměstí má být něco umístěno, ať magistrát vypíše soutěž na symbol smíření.

Pokud bude dál prosazována obnova sloupu, porostou na obou stranách bariéry emoce a budou přibývat zranění. Mariánský sloup několik metrů od popraviště je pro mnohé z nás skandálním symbolem, ze kterého nelze oddiskutovat, že blahoslavená Marie zachycuje draka, kterým jsme mínění my protestanté jako heretici, a podobně i andělé na podstavci zabíjejí svými kopími nás, heretiky a potomky kališníků, Jednoty bratrské, luterány a kalvinisty.

Je třeba se smířit s tím, že zde budou ti, kteří podobně jako prezident Masaryk vidí vrchol našich dějin v české reformaci,

a ti, kteří se přikloní k linii Pekaře a v době barokní budou vidět důležité návaznosti na české duchovní tradice. To nám ale přece nemusí bránit ve spolupráci v dnešní době. Dokonce je cele otevřena možnost, abychom se vzájemně obdarovávali tím nejkrásnějším z našich duchovních tradic a pěstovali hluboká ekumenická přátelství. Nesmíme se ale zraňovat a urážet.

Po celé republice je řada mariánských sloupů, které nikomu nevadí a dokreslují kolorit českých měst a venkova. Jen sloup ze Staroměstského náměstí je něčím, co od svého vztyčení budí stále vášně a zraňuje. Je to sloup, který připomíná odrazení švédské armády, ve které jiní viděli naději a záchranu před habsburskou a římskou totalitou. Považují ho za oslavu ztráty české samostatnosti. Symboly mají svůj život a dovedou i po letech rozdělovat a kradovat.

Vážený bratře kardinále, jménem svým a jménem celé řady evangelických věřících Vás prosím o pomoc ve věci vyřešení tohoto narůstajícího konfliktu, který může velmi poničit to, co jste i Vy léta budoval na ekumenickém poli. Tento konflikt není jen v rámci křesťanství, ale zasahuje také politickou reprezentaci Magistrátu hlavního města Prahy. Jsou také katolíci, kteří si obnovu sloupu v naší současné situaci nepřejí.

Od doby sametové revoluce jsme prošli několika sčítáními lidu. Zmenšování křesťanství v České republice je velmi dramatické. Zkuste si prodloužit graf vývoje své církve na další roky, pokud se něco nezmění, úbytek bude opět velký. Není to příliš povzbudivé. Proto je třeba, aby se všichni věřící stali aktivními křesťany a podle slov papežů Jana Pavla II. (Redemptoris missio), Benedikta XVI. (Caritas in veritate) a Františka (Evangelii gaudium) pracovali v Evropě na nové evangelizaci a předávání toho nejvzácnějšího, co nám v Ježíši Kristu bylo svěřeno. Proto se papež František staví proti pompě, okázalosti a zraňování druhých lidí. Snaha o obnovu sloupu sváru nás brzdí a strhuje do zbytečných kontroverzí a bojů.

S pozdravem pokoje a v úctě

ThDr. Pavel Černý, Th.D.
emeritní předseda Církve bratrské
a Ekumenické rady církví
předseda Kostnické jednoty

V Praze 24. června 2019

Jsou lidé, kteří si myslí, že když jsem kněz, poznám, kdo je posedlý, že vím, zda existuje ďábel a peklo a zda v něm eventuálně někdo je, třeba Stalin nebo Hitler; že vím, zda skutečně existuje vymítání ďábla, nebo je to jen ve filmech. Jiní se ptají, zda cítím nějaké dobré nebo zlé energie, co si myslím o léčitelích, je-li homeopatie fakt špatná nebo proč by nemohlo být převtělování.

Já obvykle odpovídám, že mne ďábel a všechny ty věci vůbec nezajímají, že mne zajímá jen Ježíš, evangelium a život podle něj; že jediné, co cítím, je to, že mne Bůh má rád, a že míchat křesťanství s reinkarnací je stejná blbost jako míchat hrušky s jablky. Lidé jsou tím obvykle překvapeni, moje odpověď se jim zdá málo. Možná si myslí, že jsem nějaký šaman nebo divný křesťan, anebo – jelikož duchovní život je něco speciálního – že k němu mám nějak daleko.

Jednou ráno mne napadlo, že člověku, který opravdu žije v Bohu, se znovu může otevřít rajská zahrada. Člověk totiž znovu může získat přístup ke stromu života. Má to ovšem jednu podmínku: musí konečně rezignovat na strom poznání, musí konečně přestat usilovat o jedení jeho plodů.

Já přece, Pane, nemusím všechno vědět. Musí mi stačit, že jsem s Tebou! Odhalí se mi tolik krásy, že ji ani nebudu stačit vstřebat!

Jestliže dojde k tomu, co říká prorok, že totiž „tento lid mne ctí svými ústy, ale svým srdcem se ode mne vzdaluje, a jejich bázeň přede mnou se stala jen naučeným lidským příkazem“ (Iz 29,13), naše lidská moudrost se stane jen kupou zbytečných otázek a nicneříkajících odpovědí. A těžiště našeho života s Bohem se přesune tam, kde o vztah k němu vlastně již vůbec nejde.

Chceme-li opravdu žít s Bohem, musíme rezignovat na ďáblovu pokušení nechat se dále krmít ze stromu poznání, abychom konečně „byli jako Bůh, tedy znali dobro i zlo“, a namísto toho se ponořit do tajemství jeho milosrdenství, ve kterém není důležité znát všechny odpovědi. Ano, tudíž podle mého názoru vede ztracená cesta ke stromu života, ale nikomu tento svůj názor nechci nutit.

KT, 25.6.2019

Bůh je Bohem pouze pro tvory a ve vztahu k nim. Bůh není Bohem sám pro sebe.

Nikdy neříká: „Jsem svým Bohem!“, ale „Jsem váš Bůh!“ Bůh je našim Bohem. Bez nás a mimo náš vztah k němu by Bůh nebyl „Bohem“. Bůh není Bohem sám sobě. Je jím pouze pro tvory a tedy skrze ně.

Hřích už není kosmickým pochybením, ale odmítnutím lásky.

My se toho můžeme od druhých naučit spoustu, ale druhé můžeme naučit jen velmi málo věcem.

Raimon Panikkar

*Pravé náboženství je vědomí,
že žijeme ve věčnosti už zde.
Ne onde, nýbrž zde je věčnost.*

T.G. Masaryk, 1911

Kde je vlastně těžiště lidského života? Na zemi, tedy tady a teď, nebo s odkladem na věčnosti? V Masarykově době byla stále nejrozšířenější katolická představa, podle níž pozemský život je vlastně pouhou předehrou k tomu podstatnému, co bude následovat až v životě posmrtném. Kdo žil bez hříchů a ctnostně, budou odměněni v ráji, kdo se Desateru protivili, budou trpět v pekle.

S touto trochu neurotickou představou „života s odkladem“ Masaryk absolutně nesouhlasil. Člověk má žít co nejintenzivněji a nejodpovědněji každým okamžikem. A v každém tom okamžiku vlastně svádí zápas o podstatu veškeré své existence. Neustále vyvažuje, co je správné a co nesprávné. Činí jedno mravní rozhodnutí za druhým. A nemá při tom vlastně oddechu. Takové nekonečné rozmlouvání člověka se sebou samým tvoří podstatu života. Tady a teď, a už nikde jinde. Odpovědnost za výsledek z člověka teď ani nikdy později

nikdo nesejme. Nebude komu se vyzpovídat a od koho přijmout milosrdné rozhřešení. Jediný, s kým člověk celou dobu rozmlouvá, je on sám a jeho vnitřní Bůh; jeho lepší já, svědomí, jeho mravní horizont, který je v něm lépe nebo hůře ukotvený.

Zhruba tak si Masaryk představoval, že by mělo vypadat moderní náboženství. Oprotěně od středověkých infantilních představ, že za dobré skutky bude člověk v nebi odměněn, jak se dítěti slibuje pamlska za to, že nebude zlobit. Podobné představy Masarykovi připomínaly handl, uvažování ve stylu „něco za něco“, které části katolíků dovoluje hřešit, co jim hrdlo ráčí, protože i ten největší hřích jde ve zpovědnici vyměnit za patnáct až dvacet otčenášů.

Pokud „tam nahoře“ neexistuje nikdo, kdo může odpouštět, znamená to, že člověk se musí sám sebe nepřetržitě tázat, jestli žije dobře a správně. „Pokrokové náboženství je stálé přesvědčení o tom, že musíme sami před sebou a před jinými žít už v této věčnosti.“ Život tady a teď, to je, o co jde.

Pavel Kosatík

KŘESŤANÉ A VZEDMUTÍ OBČANSKÉ NELHOSTEJNOSTI

Tomáš Halík

Světový tisk přináší zprávy o demonstracích v Praze i desítkách českých a moravských měst, největších od roku 1989. Počet účastníků stále roste - už nestačí ani rozlehlé Václavské náměstí; příští demonstrace je svolána na nedělní odpoledne na letenskou pláň. Právě tam se před 30 lety konala vrcholná manifestace listopadových událostí; právě při ní zřejmě komunistická moc - ale i velká část společnosti - pochopila, že doba vlády jedné strany navždy skončila.

Ta manifestace tenkrát následovala bezprostředně po děkovné bohoslužbě za svatořečení Anežky české, při níž zazněla památná slova kardinála Tomáška: V této rozhodující chvíli stojím já i celá katolická církev na straně národa!

Ptejme se: Kde stojí dnes křesťané a představitelé církvi v současném společenském konfliktu - a je vůbec možné děnit před 30 lety a dnes nějak srovnávat?

Babiš je ztělesnění mafiánského kapitalismu devadesátých let

Vždycky je ošidné srovnávat dějinné události. Každá se odehrává za jiných okolností, má jiné bezprostřední příčiny i společenský kontext, jiné aktéry. Gustáv Husák, symbol normalizačního režimu, a Andrej Babiš, ztělesnění mafiánského kapitalismu devadesátých let, sice mluví podobnou česko-slovenskou hatmatilkou, mají podobnou rozčilenou gestiku a sklon k demagogii, přesto mezi ně nelze klást rovnítko. Moc Gustáva Husáka stála na policejním režimu, a bodácích ruské

okupační armády. Moc Adreje Babiše se opírá o výsledky svobodných demokratických voleb v naší zemi.

Avšak ani volební vítězství nedává politikovi oprávnění k čemukoliv. I on musí respektovat domácí i mezinárodní právo a nakládat transparentně se svěřeným majetkem. Je opravdu vhození volebního lístku do urny jednou za několik let jediným legitimním podílem nás občanů na vládě a státní moci, jak nám to stále sugeruje Miloš Zeman a další politici? Nikoliv: jsou chvíle, kdy občané mají právo a někdy i mravní povinnost vyjádřit své názory i jinými způsoby, které jim umožňuje a garantuje svobodný a demokratický stát. Taková chvíle nyní nastala.

Během uplynulých týdnů daly nejprve stovky, pak tisíce a vzápětí víc než stotisíc občanů hlasitě premiérovi najevo, že si nesmí plést stát se svou bohatou firmou a že pokud je podezřelý z vážných trestných činů a z podvodů, zjištěných nezávislými mezinárodními audity, musí jako každý jiný občan stanout před nezávislým soudem a tam se obhájit.

Když Andrej Babiš vstupoval do české politiky, varovali nás zkušení slovenští přátelé: s ním přichází do veřejného života fenomén, na který vy Češi nejste připraveni. Vaši politickou kulturu ovlivnil Masaryk a Havel a humanistický proud intelektuálů, kterým dnes demagogové dávají znevažující nálepky: lumpenkavárna, sluníčkáři, lepšolidi apod. Babiš vzešel z kruhů zbohatlíků za vlády Vladimíra Mečiara. To byla mafie ještě trochu blíž Východu, než ta česká - lidé, které nezkratná touha po stále větším majetku zbavila jakýchkoliv morálních skrupulí. Mají pocit, že si mohou koupit všechno a že všechno je jim dovoleno. Jejich velkým vzorem je

Donald Trump, úspěšný obchodník, kterému nestačilo stavět mrakodrapy luxusu, ale začal si kupovat vše: krásné mladé manželky, které je možné měnit jako auta, vlivové agentury, média a olbří sály pro svá komediální politická show; nakonec si řekl: proč bych si ještě k tomu všemu nekoupil pozici nejmocnějšího muže světa? Kdo má dost peněz, může si dovolit vše - a jak je vidět, i demokracie se někdy takovým lidem neodkáže ubránit, a to dokonce i v zemích s dlouhou nepřerušovanou demokratickou kulturou, natož v části světa, zdevastované diktaturami 20. století.

Demokracie, která není spojena s duchovní kulturou rozlišování hodnot, je velmi zranitelná. I nacismus v Německu a komunismus u nás přišly k moci skrze demokratické volby, hlasy většiny. Stačí, aby populisté svými hesly překřičeli kritické hlasy střízlivého rozumu.

Magnetem pro voličské hlasy je dnes nepřiznaná touha mnoha lidí, být také takoví, jako bezskrupulózní magnáti: zbavit se všech zábran svědomí a vzlétnout do světa bohatství, moci a luxusu,

Na chassidské svatbě, Eugen Kukla, Praha.2019

který každý večer adorují v televizních seriálech. Známe to z evangelia o pokušeních na poušti: „Všechno ti dám...“

Má to však jeden háček: nezřízená touha po bohatství a moci má sebezáhubný charakter. Kdo nezná hranici, kdy už má dost, kdo nepatří mezi ty, kteří „na svámě přestati umí“, začne dělat chyby a dostane se na šikmou plochu, která dříve nebo později vede k jeho pádu.

Pro normalizační režim bylo tím aktem, kdy přetekla trpělivost veřejnosti, brutální rozehnání studentské demonstrace. Pro babišovskou pyramidu moci to byl pokus uchránit se před právními důsledky svého jednání výměnou ministra, do jehož kompetence spadá soudnictví. Ale to byla jen ona příslovečná poslední kapka - ve skutečnosti jde o mnohem víc, než jen o tuto jedinou kauzu.

Připomeneme-li si 17. listopad 1939 a 17. listopad 1989, boj proti nacismu a komunismu, nemůžeme ignorovat fakt, jaké síly dnes podporují Babišovu vládu. Jeho hlavními spojenci jsou dva překvapiví vzájemní spojenci na obou extrémních křídlech politického spektra: na jedné straně nenapravitelní komunisté a na druhé nahnědlý pravicový nacionální extrémismus, voliči Okamury a příznivci Klause juniora. Komunisté i pravicový nacionální extrémisté, svorně vzhlížející k Putinovu Rusku, opět u nás nebezpečně zdvihají hlavy. Každý by si měl povinně přečíst

knížku historika Timothy Snydera s názvem Tyranie, knížku varující před lehkostí, s níž je možné přejít od demokracie k autoritativním režimům – ostatně máme před očima dění v Polsku a Maďarsku. I u nás mají přátelé „neliberální demokracie“ (což je jiný název pro autoritativní stát) zásluku na omezování svobody klíčových demokratických institucí – začínají pokusy o dosazování svých lidí od mediálních rad.

Lidé se přestali bát

Ale něco významného se u nás nyní stalo, když se začala se plnit nejen pražská náměstí, ale i náměstí menších měst a obcí, kde jsou lidé pod drobnohledem místních mocipánů, navíc leckdy spojených s Babišovými podniky: lidé se přestali bát. Ukázalo se, že onen příkop, který zejména prohluboval Miloš Zeman, když soustavně štvál venkov proti městu a všechny proti Praze a Brnu, je už překlenut: občané pocítili vzájemnou solidaritu a společnou odpovědnost. Ukázali svou hrdosť, svou důstojnost svobodných občanů.

A ještě jeden aspekt současné

vlny občanské nelhostejnosti bychom neměli přehlédnout. Je to nápadně silná aktivní přítomnost věřících křesťanů - jak ve vedení iniciativ, jako je Milion chviliek pro demokracii, tak mezi řečníky a účastníky demonstrací nejen v Praze, ale i v řadě dalších měst a obcí. Je pozoruhodné, že česká sekulární společnost s mnoha předsudky vůči církvím velmi pozitivně přijímá duchovní, kteří na těchto demonstracích promlouvají. Vyjadřují solidaritu s občany, podobnou té, kterou kdysi vyslovil kardinál Tomášek. Představují tvář církve, v níž duchovní nechtějí hrát trapnou roli ozdobných ornamentů při vojenských přehlídkách, státních recepcích, svěceních praporů, tunelů či obchodních domů, nýbrž dovedou se odvážně chopit kriticko-prorocké role a pravdivě veřejně nazývat zlo zlem a dobro dobrem. Konají tím velkou službu pro věrohodnost křesťanů v české společnosti...

Jsem přesvědčen, že v jedné věci se přese všechny velké rozdíly demonstrace roku 1989 a 2019 navzájem podobají - nejde o stranicko-politický mocenský zápas, nýbrž o projev mravní odpovědnosti - touhy po spravedlnosti, bez níž - jak napsal sv. Augustin - by státy byly jen velkým lotrovstvím.

Christnet, 21. června 2019

PROČ CHODÍM NA DEMONSTRACE

V devadesátých letech, po revoluci, jsme ale pochopili, že svoboda nebyla vybojovaná jednou provždy. Pochopili jsme, že svoboda je proces, že je v něm potřeba být pozorný k detailům, které nemusí znamenat nic, ale mohou znamenat všechno. Že je jednoduché o svobodu přijít, nenápadně a pomalu. Takže znovu chodím na demonstrace.

Chodím na demonstrace, protože není v demokratické zemi zvykem mít trestně stíhaného premiéra, který je registrovaným agentem StB. My jej máme.

Chodím na demonstrace, protože není v demokratické zemi zvykem, aby trestně stíhaný premiér vyměnil ministra spravedlnosti ve stejné chvíli, kdy tohoto premiéra policie navrhla obžalovat. U nás se tak stalo.

Ve firmě je možné nepohodlné kolegy vyměnit. Jenomže demokratický stát není firma.

Chodím na demonstrace, abych podpořil, že spravedlnost v demokratické společnosti musí být spravedlností pro všechny, od premiéra k poslednímu z nás, padni komu padni. Premiér demokratické země se musí úzkostlivě snažit, aby nejen že nevyužíval svou moc k ovlivňování spravedlnosti, musí se i snažit o to, aby žádný z jeho kroků nemohl být interpretován jako využívání moci k ovlivňování spravedlnosti. U nás se tak neděje. Dosazení Marie Benešové bylo takovým krokem. Není zvykem v demokratické zemi, aby premiér lhal. U nás lže.

Není zvykem v demokratické zemi, aby prezident lhal. U nás lže.

Není v demokratické zemi zvykem, aby se slova jako pravda a láska staly nadávkami. U nás se tak stalo.

Naopak je v demokratické zemi zvykem, aby se systém mohl opřít o prezidenta, který je pro všechny občany morální autoritou. Bohužel, náš současný prezident není morální autoritou, není autoritou vůbec žádnou.

Marek Orko Vácha

OSAMĚLOST SEBESTŘEDNÉHO STÁTU: příčiny českých porážek a neúspěchů od 30. let do současnosti

Tak jako řeka teče nenávratně dál a nejde do ní vstoupit dvakrát, tak ani dějiny se neopakují. Přesto je dobré o minulosti přemýšlet, abychom si připomněli, jaké chování na mezinárodní scéně funguje a co naopak vede ke špatným koncům. Nabízím zamyšlení nad paralelami, jakkoli nedokonalými, mezi chováním Československa před Druhou světovou válkou a dneškem. Budu argumentovat, že zahraniční politika Edvarda Beneše a současná zahraniční politika České republiky sdílejí společné motivy. Patří k nim lokajství k Rusku, arogance vůči Západu a hlavně sebestřednost.

Důsledky bylo nejlépe vidět na podzim roku

pokračování na str. 8

1938, kdy Československo čelilo Třetí říši, Polsku, Maďarsku a povstání svých vlastních občanů zcela osamoceně. Z pražského pohledu mohly za kolaps státu koncem září 38 „sladká Francie a hrdý Albion“, zrádní sousedé a menšiny; Češi byli bez viny. Mnichovské trauma zintenzivnilo jejich podezřívavost vůči Západu. A protože o paktu Stalina s Hitlerem se v Čechách nikdy moc nemluvalo, následoval pád do komunistické náruče.

Podobné procesy začaly v postkomunistické České republice probíhat otevřenou formou přinejmenším od druhého volebního období prezidenta Klause. Po Putinově Anšluhu Krymu v roce 2014 už není možné pochybovat, že bývalý prezident, Zeman a další hrají z kremelské partitury a tlačí Českou republiku mimo západní alianci, i když podobné experimenty Beneše za války a po ní skončily Únorem. Otázkou, zda tak Klaus a Zeman činí z pomatení či pod tlakem dosud neznámého aktéra, by lehce dokázal odpovědět vyšetřovatel s pravomocí sledovat toky peněz.

Po nástupu Donalda Trumpa do Bílého domu se možná Střední Evropa znovu stane zónou, kam chodí Rusko lovit své oběti. Pokud by se Česká republika měla ocitnout v nebezpečí, mohlo by se stát, že pro ni nikdo - tak jako v r. 38 - nehne prstem, protože takový bývá osud sobců.

Dobře to vysvětlil Benešův kancléř Jaromír Smutný. O svém šéfovi si poznamenal, že egoisté jako Beneš prožívají své krize všemi opuštěni, protože když „jim bylo dobře, nedovedli chápat druhých“. Smutný tady nezachytil jen charakterový kaz Benešův a osud První republiky. V jeho postřehu je i varování pro současnou politickou garnituru v Praze.

Dnešní politické strany se spolu hádají kvůli trivialitám, ale v mezinárodní politice mezi nimi téměř není rozdíl. Extrémní levice našla společnou řeč s extrémní pravici a spolu téměř vyprázdnily demokraticky střed. Pražští politici soutěží v rychlosti posunu do ruského magnetického pole, ale také v rasismu a sobectví. Vyhrává ten, kdo na prosby aliančních partnerů o spolupráci odpoví s největší arogancí.

* * *

Vraťme se ale k První republice. Po vzniku Československa se jeho přátelé těšili, že Praha na mezinárodní scéně vstoupí s ideály, o kterých mluvil Masaryk. Příležitost na sebe nedala dlouho čekat: v poválečné Vídni vypukl hlad a hrozila tam revoluce. Spojenci prosili pražskou vládu o pomoc. Praha ji tvrdě odmítla, protože neuměla soucítit s bývalou imperiální velmocí, která teď klečela na kolenou. Nedostatek české velkorysosti Evropu zklamal a Češi ztratili příležitost najít s Rakouskem společné zájmy. Přispěje to k české opuštěnosti koncem 30. let.

Nebo jiný příklad: Rudá armáda se v roce 1920 drala Polskem na Západ. Francie žádala, aby pražská vláda přes své území povolila průchod zbraní pro bránícího se souseda. Masaryk a Beneš prosby odmítli a vymluvili

se na stávkou železničářů. Hned ale využili polské slabosti a na Těšínsku své zájmy prosadili silou. Byla to chytrá taktika, a tragicky špatná strategie. Izolovaným Čechům za jejich chování během ruské invaze Poláci vystaví účet vzáří 38.

Beneš zpočátku dosáhl na mezinárodní scéně určitých úspěchů, ale svou pověst začal brzo ztrácet. A jak klesal v očích diplomatických profesionálů, klesal i národ. Už první britský vyslanec v Praze se ve svých zprávách pro Londýn zmínil, že Češi mají tendenci považovat se za „dokonalé“ a že „svou neznalost okolního světa - a ta je kolosální - maskují předstíráním, že vše umí lépe“. Z tohoto postřehu o českém charakteru číší smutek, protože je nadčasový.

Ani v Sudetech neumělo být Československo vstřícné, i když si to mohlo dovolit - hlavně v druhé polovině dvacátých let. Své ústrky z dob Rakouska teď samo servírovalo druhým. Praha věřila, že se svým průmyslem a francouzským spojením, žádné kompromisy hledat nemusí.

Situaci změnil nástup Adolfa Hitlera. Beneš na něj reagoval tím, že v roce 35 uzavřel smlouvu se Stalinem. Po návratu z Moskvy pak světu oznámil, že Stalin byl „laskavý a pozorný“, obchody byly plné zboží a šťastní proletáři každé léto odpočívali šest týdnů na Krymu. O Československu se začalo říkat, že je to „mateřská letadlová loď bolševismu“. Národ Beneše obdivoval jako mistra diplomacie. Když ale přišel rok 38, ukázalo se, že Československo neměli rádi ani sousedé ani spojenci, ale ani velké procento vlastních občanů. Sebestřednost a nedostatek velkorysosti v dobách míru měly podíl na tom, že se země ocitla v situaci, kdy se stát svým nepřátelům před očima rozpouštěl jako kostka mýdla v horké vodě.

* * *

Jaká je dnešní situace? Od chvíle, kdy do Pražského hradu vstoupili Klaus a Zeman, se Češi představují světu jako účetnický národ, který se vzdal ideálů a pocitu solidarity s druhými. Klaus podlézá Kremlu jako málokdo. O Evropské unii tvrdí, že je to horší diktátor než Sovětský svaz a „zlo“. Ve věci ruské okupace Krymu a východní Ukrajiny používá argumenty meziválečné německé propagandy. Po Anšluhu Rakouska Nacisté tvrdili, že šlo o „rodinnou záležitost“, která se týkala jen německy mluvících občanů. Byl to chytrý manévr, protože i když už Hitler triumfálně vstoupil do Vídne, Evropané se stále nemohli rozhodnout, zda tam byl jako agre-

sor, nebo jako sjednotitel území, která k sobě přirozeně patřila.

Přesně takhle světu svou okupací Krymu a východní Ukrajiny představil Putin. Nešlo prý o agresi. On jen navrátil nenormální situaci do normálu. Hned mu přispěchal na pomoc Klaus, který řekl, že Ukrajina není „normální stát“, což byl Göringův výraz pro Československo. Zeman k tomu přidal, že Krym vlastně nikdy neměl být součástí Ukrajiny. Putin tak svou vojenskou akci jen obnovil přirozený řád věci. Stejně svět reagoval na Anšluh a na Hitlerův vstup do Sudet. Tam Berlín použil jazyk jako argument k odtržení pohraničního území od Československa.

Spolehlivé duo Klaus a Zeman si tenhle argument vypůjčuje pro Krym, Luhansk a Donbas. Sama přítomnost ruský mluvících obyvatel okupaci z jejich pohledu dostatečně odůvodňuje. Oba čeští prezidenti tak přijímají mnichovský argument, že jazyk je silnější než suverenity, i když Mnichovskou dohodu považují za zradu.

Klaus odmítá sankce uvalené na Rusko, popírá existenci kremelské informační války - a naopak ho „děsí“ propaganda z Bruselu. V kauze Jevgenije Nikulina hrál důsledně podle moskevského scénáře. Ve věci atentátu na Sergeje Skripala šíří kremelskou dezinformaci, že za útokem mohly být temné síly s kontakty na britskou rozvědku. Vyčítá Německu, že denacifikace byla „pomalá, povrchní a nedůsledná“, ale zároveň adoruje fašisty z Alternativy pro Německo. Rozbíjení Evropské unie do kremelského plánu zapadá přesně.

Zeman nezůstává pozadu. Odmítá sankce, volá do boje proti „šlizenostem z Bruselu“ a pokusům „vnucovat nám muslimské migranty“. Vyjádřil nadšení nad tím, že se Česká republika osvobodila od tlaku ze strany Spojených států a Evropské unie. Na veřejnosti mluví často, ale když dojde na Krym, Ruskem sestřelený let MH17, výročí srpnové okupace nebo Putinem organizované vraždy ve Velké Británii, Pražský hrad buď papouškuje kremelské lži, nebo hlas ztrácí úplně.

Předtím, než komunisté v roce 1948 získali moc, vyhráli válku v oblasti hodnot. Ani dnešní situace nevypadá dobře: Klaus říká, že se Ruska nebojí a totéž radí Polsku a Baltickým státům. Spolu s Putinem varuje před dekadencí Západu a tzv. ideologii homosexuality, koncept okopírovaný z kremelských brožurek. Zeman a Putin spolu vtipkují, zda se mají novináři „redukovat“ nebo rovnou „likvidovat“. V Lánech si Zeman a Trumpův Mefisto, Steve Bannon, stěžují na migranty ve společnosti, v Olomouci narozeného Pavla Bystroně, který teď v dresu AfD bojuje v Bundestagu proti přistěhovalcům. (You couldn't make it up.) Tomio Okamura dohlíží na rasovou čistotu národa. Klaus ml. bojuje za právo lhát na internetu. MUDr. Rath, držitel krabice s vínem, obědvá s biskupem. Lamentují spolu ne nad korupci, ale nad růstem islámu v Evropě. Z toho všeho jde strach.

Karla Čapka dnes díky slovu „robot“ znají hlavně řešitelé křížovek. Ale takovou Válku s mloky se vyplatí přečíst si znovu právě teď. Není to jen alegorie fašismu. Je to i obžaloba

nás všech jako spolujatelů našich politických systémů.

Čapek zdůrazňuje, že mloci jsou „šerední“, zapáchají a jejich povrch se leskne nepříjemnou mastnotou. Lidé si s nimi nezačali, protože byli roztomilí a přítulní. Vedl je k tomu sobecký kalkul. Povondra je symbolem českého provincialismu. Ví, že mloci už zabrali Egypt, Indii, Čínu, Francii, Prusko, Rusko, a že teď jsou dokonce už v Drážďanech. On si je ale jist, že se o své Čechy bát nemusí. Jednak prý mloci mají zájem jen o státy u moře a jednak Povondra věří v neprostupnost pohraničních hor. Vážnost situace pochopí, až když mu Frantík, jeho syn, ukáže mloka ve Vltavě.

Uchopit fenomén „mloka ve Vltavě“ v celém dosahu dokáže právě jen Frantík. V odpovědi na otázku: „Kdo je vinen, že dnešní svět patří mlokům?“ odpovídá: „My všichni za to můžeme.“

* * *

Povondrův syn mluví i za mě. Denně v Bostonu vstávám s pocitem spoluviny za svého „mloka v Bílém domě“ a věřím, že i vy jste ze svých „mloků ve Vltavě“ zoufalí. Když Povondra jednoho z nich uviděl, lehl si do postele a prohlásil: „Všude dřív bývalo moře, a bude zas.“ Tahle anticipační smířenost s osudem byla katalyzátorem porážek v letech 38, 48 a 68 a nesmí se opakovat. Vůči mlokům neutralita nefunguje. Oni spolupracují a my si taky musíme pomáhat.

Času není nazbyt. Ještě na jaře r. 38 neměl Beneš důvod k panice. Jak to skončilo, víme. Dnešní situace je sice jiná, ale podobně nejistá. Zemanův a Klausův koncept národa jako etnického klanu, který mezi sebe nikoho nepustí, je pro část voličů atraktivní. Svou dnešní existenci s klidem vymění za návrat do světa východních jistot, bez sounáležitosti s jinými, a hlavně bez migrantů. Někteří se už teď těší, že je ruská knuta ochrání před multikulturním Západem s jeho - řečeno

HONGKONGSKÉ PROTESTY A KŘESŤANÉ

Olga Lomová

V Hongkongu probíhají od 9. června masové protesty, které vyvolal návrh zákona umožňujícího vydávat osoby podezřelé ze spáchání trestného činu do pevninské Číny. Protesty vedou i křesťané.

Spontánní demonstrace svým rozsahem předčily „deštníkové hnutí“ z roku 2014. Účastníci se jich lidé všech společenských vrstev a skupin a až na výjimky probíhaly pokojně. Ve středu 12. června nicméně došlo ke střetu s policií, když se část demonstrantů pokusila proniknout k budově parlamentu s cílem zabránit zákonodárcům pokračovat v jednání o návrhu tohoto tzv. extradičního zákona. Nepřiměřený zásah policie, která použila slzný plyn a střelbu gumovými projektily, vyvolal vlnu ještě masivnějších protestů.

Guvernerka Hongkongu Carrie Lam, usilující o přijetí kontroverzního zákona, nakonec pod tlakem veřejnosti odložila jeho projednání na neurčito. Také se veřejně omluvila, že přípravu zákona nedostatečně konzultovala napříč hongkongskou společností. Její omluva však občany Hongkongu neuspokojila - požadují nikoliv prozatímní odložení extradičního zákona, ale jeho úplné stažení, odstoupení guvernerky, vyšetření policejního násilí a propuštění všech, kdo byli během protestů zatčeni. S těmito požadavky znovu vyšli do ulic v pátek.

Bývalá britská kolonie Hongkong je sice od roku 1997 součástí Čínské lidové republiky (ČLR), ale má vlastní samosprávu,

s Klausem - environmentalismem, homosexualismem a human rightismem.

Pokud se Zemanovi a Klausovi nepodaří v Bruselu převzít moc, pokusí se Evropskou unii zničit. To by bylo září 38, to by byl Mnichov. A na ten moment v Kremlu čekají.

„Lid je jako člověk vůbec: je v něm vznešenost i ohavnost, moudrost i hloupost. Může být inspirován k činitům velikým i nízkým. ... Lid, jak jej známe z historie, jistě nemůže přejít do čítanky jako morální vzor. Nutno se s ním rvát o hodnoty. Je nedokonalý. Ale nic není dokonalé. Morální základ demokracie je v tom, že vše, i králové i filozofové, jsou právě tak nedokonalí, a že je tedy lépe vládnout ve prospěch ohromného počtu nedokonalých než ve prospěch exkluzivního kroužku nedokonalých.“

Ferdinand Peroutka, Přítomnost 25.12. 1924

„Od fašismu ke komunismu vede dlouhá cesta, díváme-li se na to politicky; psychologicky však od jednoho k druhému bývá pouhý krok.“

Ferdinand Peroutka, Přítomnost, 29.3. 1928

Igor Lukeš

Frederick S. Pardee School,
Boston University

formálně nezávislou na čínské vládě, a také vlastní právní řád, založený na britském právu. Na rozdíl od zbytku Číny zde panuje vláda zákona, právo na spravedlivý proces a jsou respektovány základní občanské svobody. Hongkongská autonomie je výsledkem jednání mezi britskou vládou a vládou ČLR a celému politickému uspořádání, jehož duchovním otcem byl Teng Siao-pching, se říká „jedna země - dva systémy“. Podle mezivládního ujednání, na jehož základě Británie roku 1997 předala Hongkong Číně, má platnost tohoto uspořádání vypršet po padesáti letech, tj. v roce 2047.

Příčiny protestů

Na rozdíl od Hongkongu ve vlastní Číně neexistuje transparentní právní řád a soudnictví je plně podřízeno rozhodnutím komunistické strany. Zároveň jsou v Číně trestné skutky, které v Hongkongu patří k samozřejmým občanským svobodám - svoboda slova, shromažďování, spolčování nebo náboženského vyznání. V ČLR je také běžnou praxí mučení obviněných (fyzické a psychické) s cílem vynutit si jejich přiznání. Netransparentnost a nelidské postupy během vyšetřování jsou důvodem, proč Hongkongem ještě před začátkem masových protestů k budově parlamentu prošel průvod právníků oblečených v černém, aby protestovali proti přijetí zákona, který ohrožuje moderní pojetí spravedlnosti, jež je Hongkongu vlastní. Jejich tichý protest podpořili i nejvýznamnější hongkongští soudci.

Mimořádný rozsah protestů a skutečnost, že se jich účastnili i lidé, kteří obvykle na pouliční demonstrace nechodí, svědčí o sílící nespokojenosti Hongkončanů s tlakem na omezení svobod, jež přichází z vlastní Číny. Promítá se zde také nespokojenost s vedením města a politiky snažícími se zalíbit Peking. Dalším připravovaným nepopulárním zákonem je nařízení proti znevažování čínské hymny, navazující na dřívější snahy prosadit v Hongkongu tzv. patriotickou výchovu, založenou na výkladu dějin z perspektivy Komunistické strany Číny. Popularitě těchto politiků nepřidávají ani periodicky se vynořující korupční skandály a některé developer-ské projekty.

Zpívejte Pánu aleluja

K protestům se připojila i místní křesťanská komunita. Skupiny věřících byly mezi demonstranty dobře patrné - během protestních pochodů se modlily a zpívaly náboženské písně. Nejoblíbenější se stala skladba americké zpěvačky a skladatelky Lindy Stassen-Benjamin z roku 1974 „Sing Halleluyah to the Lord“ (v překladu „Zpívejte Pánu aleluja“). Jednoduchá, radostná píseň se rychle stala neoficiální hymnou protestujících.

Křesťané v Hongkongu představují něco přes 10 % obyvatelstva, z toho katolická komunita tvoří necelou polovinu. Pro hongkongské křesťany mají protesty ještě další velmi konkrétní důvod, a tím je pronásledo-

vání věřících v ČLR. Zatímco v Hongkongu mají plnou svobodu vyznání, ve vlastní Číně je situace odlišná. Komunistická strana Číny do jisté míry toleruje náboženství pouze za předpokladu, že ho má plně pod svou kontrolou. Oficiálně povolená katolická církev v Číně je organizována v tzv. Vlasteneckém sdružení čínských katolíků. Jinému „Vlasteneckému sdružení“ podléhají také protestanti.

Papež František usiluje o sjednocení všech katolíků v Číně, a proto Vatikán v září 2018 podepsal s čínskou vládou dohodu o vzájemném uznávání biskupů. Katolická církev v Hongkongu je ale k této dohodě kritická. Největším odpůrcem dohody Vatikánu s Pekingem je bývalý hongkongský biskup, všeobecně respektovaný kardinál Joseph Zen Ze-kiun. Letos 87letý Joseph Zen během protestů opakovaně vyslovil podporu demonstrantům. Na závěr proto ocitujeme jeho vzkaz na Twitteru z 16. června, kdy hongkongské ulice zaplavily na dva miliony lidí: „V den Nejsvětější Trojice posílám tento vzkaz: Když se nás zmocní hněv, následujme stádo dobrých jehňátek. Děkuje Pánu, že nám nadělil ty krásné a spravedlivé bratry a sestry. Ačkoliv jsme vyhráli jednu bitvu, musíme pokračovat. Každý z nás se musí účastnit těchto demonstrací, budeme pokračovat s mírem a láskou, abychom svým smyslem pro spravedlnost probudili celou společnost. Jsme na straně Vítěze (Ježíše).“

KT, 5. 6. 2019

Autorka je sinoložka,
ředitelka Ústavu Dálného východu

PŘED 74 LETY

19. června 1945 se začaly na návrší Švédské šance u Přerova rozléhat salvy. To vojáci postříleli 267 karpatských Němců - civilistů vracejících se po válce domů na střední Slovensko. Zavražděno bylo 71 mužů, 122 žen a 74 dětí do patnácti let. Byl to největší jednorázový poválečný masakr na území Československa. Na Švédských šancích zemřelo během několika hodin víc lidí než v Lidicích. A postříleli je českoslovenští vojáci.

PŘED 69 LETY

Úryvek z dopisu Dr. Milady Horákové rodině před popravou (27.6. 1950)

Moji milovaní,
četla jsem kdesi nedávno, že dopis je jako světlo, a paprsek hvězdy. Přichází k lidem a ozařuje je často, když už jeho zdroj dávno vyhasl a neexistuje. A přece je lidem z něho jasno a svítí jim. Tak to bude i s tímto mým listem. Budu Vás hladit a líbat svými slovy i tehdy, když už ruka, která ho píše fyzicky, bude od Vás vzdáleně. (...) Nelitujte mě. Žila jsem život plný, opravdový život, který nestál, nezahníval, ale prudce tekla a vířil. Někdy mne otloukal a poznala jsem jeho tvrdost a těžkosti, jindy zas hladil a smál se sluncem. Byl to prostě skutečný život, a já jsem za Bohu neskonale vděčná. A že to skončí? Všechno musí jednou skončit. Co muselo odejít lidí cennějších a mladších než já, a třeba neměli v životě ani setinu těch hodnot, jimiž jsem byla tak štědře já obdařena. Měla jsem Vaši lásku, co jen to samo je za úžasný dar.“

DOPIS MÍSTOSTAROSTOVI

Pan místostarosta Martin Hatka ve svém úvodníku červnového letohradského Zpravodaje píše: „Stojí za zamyšlení, proč se i v Letohradě scházejí stovky lidí na protestním shromáždění proti jedné ministryni, aby nebyla ohrožena demokracie, nicméně ohrožení míru (o kterém píše výše), bez kterého by byla budoucnost dětí ztracena, bohužel zase tak naší společnosti nehýbe.“

Pane místostarosto Hatko, my, kteří demonstrujeme, máme možná větší citlivost vůči bližícímu se nebezpečí. Víme, že demokracie vyžaduje stálou práci, podobně jako rodina. Hitler byl demokraticky zvolen a krok za krokem, pomocí nových zákonů, šikovně prosazoval nacionální socialismus. I s ideologií komunistického socialismu máme podobně trpkou zkušenost. Po válce nejhalasněji o míru mluvil Sovětský svaz a země jím podrobené. V r. 1968 jsme byli „bratrsky“ okupováni a v řadě okolních zemí byly pokusy o demokracii krvavě potlačeny. To nebyl mír, ale válka proti vlastním lidem. Režim velkohubě slavil Mezinárodní den dětí, ale mnozí z nás jsme už v dětství zažili od socialistického režimu velkou šikanu; někteří jsme léta neviděli nespravedlivě vězněné táty. Děti s postižením byly odklizeny stranou - nevím, zda jste někdy, pane místostarosto Hatko, viděl, třeba na Žampachu, jak žily. (Šikanu na řádových sestřích, pečujících o tyto děti a další mnohé kruté nespravedlnosti režimu, který „bojoval za mír“, popisovat nebudu.)

I my máme starost o mír a svobodu. V zemích s delší zkušeností s demokracií by nebylo možné, aby byl premiérem člověk podezřelý z trestných činů. Prezident se pokoušel manipulovat se soudci, jeho pomluvy nejdůležitějších institucí státu a štvání proti novinářům, jsou nebezpečné. Máme vážnou obavu o nezávislé vyšetřování velkých trestních činů. Vadí nám špatné hospodaření s vodou, půdou, krajinou a s evropskými dotacemi. Vadí nám vytěšňování války na Ukrajině - mnoho lidí neumí okupaci Krymu porovnat s okupací Sudet. Vadí nám, že jsme nemohli pomoci ani sirotkům ze Sýrie. ...

Nejsme křiklouni, po desetiletí se snažíme pomáhat potřebným - i dětem. Kdo chce, může vědět o pomoci letohradských občanů běloruským dětem poničených černobylskou havárií, o naší pomoci Ukrajincům postižených válkou nebo o Adopcii na dálku umožňující vzdělání chudým indickým dětem.

občan Václav Vacek

Nezapomeňme, že jedna z prvních věcí, co dělají diktatury, je umlčení svobody médií. Svět potřebuje novináře stojící na straně obětí a pronásledovaných.

František

Na chassidské svatbě, Eugen Kukla, Praha.2019

AKTUALITY

Setkání farnosti - Farnost sv. Václava vás v neděli 11. srpna ve 12 h. srdečně zve na hřiště pod kunčickým kostelem. Panu faráři Václavu Vackovi společně poděkujeme za jeho dlouholetou službu.

Po společném obědě je připraveno kulturní vystoupení, zdravice a gratulace, hudba, tanec.

Letohradská farnost a Česká křesťanská akademie Letohrad pořádají 25.8. od 16 hodin v ambitech svatojánské kaple na Kopečku **literární pásmo z balad J. K. Erbena: „A život lidský jako sen“ v přednesu Františka Derflera.** *Vstupné dobrovolné*

Výstava **Národní obrození v Podorlicku** k výročí 250 let od narození Františka Vladislava Heka trvá do 16. června v arkádách zámku. *Vstup zdarma.*

Výstava **Hrátky se zvířátky „Když jsem já sloužil to první léto...“** aneb zábavná interaktivní výstava o chovu domácích zvířat a hospodaření na statku - trvá na zámku do 1. září. Otevřeno: po - ne 9 - 17 hodin. *Vstupné: 40 Kč /30 Kč snížené /dětí do dvou let zdarma.*

Výstava **Krajka žije** - trvá v Městském muzeu do 1. září. Otevřeno: po - pá 8 - 11.30 12.15 - 17 hod. so - ne 9 - 11.30 12.15 - 17 hod.

Knihovna o prázdninách

Oddělení pro dospělé bude otevřeno každé pondělí a středu 8 - 11 12 - 18 hodin. Oddělení pro děti bude otevřeno každé pondělí 8 - 11 12 - 17 hodin.

Pout' na Kunčících budeme slavit v neděli 1. září. Čas začátku bohoslužby bude včas oznámen. Po bohoslužbě nás čeká tradičně skvělý oběd, odpoledne hudba a další program.

Výstavu **„Jan Václav Bergl - z malého města až na císařský dvůr“**, uspořádalo Městské muzeum ve Dvoře Králové nad Labem k 300 letům od narození královédvorského rodáka, barokního malíře, který byl dvorním malířem císařovny Marie Terezie. Město Dvůr Králové udělí Janu Václavu Berglovi čestné občanství in memoriam.

Výstava ve Špycharu muzea potrvá do 29. září.

Královédvorské muzeum si na výstavu půjčilo čtyři obrazy z naší orlické křížové cesty.

Svatováclavskou slavností oslavíme v sobotu 28. září státní svátek. S posezením a kulturním programem na zámecké terase v Letohradě.

Poděkování

ZUŠ v Letohradě uspořádala ke konci školního roku dva koncerty, jeden v kostele sv. Václava, druhý v ambitech svatojánské kaple na Kopečku. Děkujeme mladým muzikantům zpěvákům, učitelům. Děkujeme za pohostění. Hrajte a zpívejte dál. /v

Přátelství Boha krtem přijali

9.6. Alfred Novotný
14.6. Kryštof Náhlík
Leopold Paďour

Ke vzkříšení jsme provodili

7.6. Františka Bartoše 85 let
27.6. Jiřího Houdka 64 let
4.7. Drahomíru Filipovou 85 let

Zápis ze zasedání Farní rady 11. června
Zasedání FR bylo časově omezeno kvůli demonstraci na náměstí, a protože pan farář Vacek končí své působení, soustředila se pouze na nejnnutnější věci:

- Šedivský kostel byl na Katastrálním úřadě převeden do majetku Obce Šedivec.

- Pan farář Vacek představil návrh nové mříže do zadních dveří kostela na Orlici. Ještě letos ji pan Hamřík vyrobí.

- Do věží orlického kostela je nutné pořídit nové okenice a novou podlahu v nejvyšším patře jižní věže. V této věži bylo, neznámo kdy, odstraněno schodiště. Pan farář Vacek a pan Antonín Řehák prozkoumali situaci a pan Řehák navrhl řešení. Příští rok farnost požádá o grant.

- Pro společenské setkávání farníků chceme zakoupit skládací lavičky (zajistí P. Vychytil).

- Pan farář Vacek zajistí pověšení zrestaurovaných obrazů křížové cesty v kostele na Orlici.

- 19. června pan farář Vacek představí pana vikáře Josefa Roušara starostům a katechetkám. Druhý den si oba projdou inventáře kostelů a fary.

- Druhý týden v červenci budeme vyklízet nábytek před malováním fary. Prosíme vás - farníky, o nátěr oken a o drobné opravy fary. Včas vyhlásíme termín brigád.

- Po 15. červenci malířská firma vymaluje na faře tři pokoje pro nového pana faráře.

- V neděli 28. července při bohoslužbách se rozloučíme s panem farářem Vackem.

- V neděli 3. srpna při bohoslužbách bude uveden do farnosti pan vikář Josef Roušar.

- Pan vikář Roušar se po prázdninách sejde s FR. Oznámí své představy o chodu farnosti, nových volbách do FR, atd.

- V neděli 11. srpna na setkání farnosti společně poděkujeme panu faráři Vackovi.

- Záměr vydláždění prostoru pro Agapé před orlickým kostelem trvá.

- Úkol vybudování WC v bývalé márnici kunčického kostela trvá.

VELIKÉ PODĚKOVÁNÍ

Manželé Malí dlouhá léta věrně a nezištně hráli při bohoslužbách v lukavickém kostele. K měsíci září také odcházejí „do varhanického duchodu“.

Naše generace pomalu odchází, žezla předáváme Vám mladým.

Milí Malí, jsme Vám vděční za Vaši velkou službu, za muziku i zpěv. Velice Vám děkujeme. Přejeme Vám dobré zdraví a radost ze života. Vážíme si Vás a máme Vás rádi.

Václav Vacek a farníci, které jste svou hudbou obdarovávali

Poděkování

Pan Václav Horák z Červené pořídil nedávno do kaple krásné dubové kozičky, na které se při pohřbu klade rakev. Bylo to pro mě pobídkou k objednání nových koziček do všech kostelů. Naši zesnulí si k pěkné rakvi zaslouží pěkný kus nábytku. Děkujeme panu Horákovi i truhláři panu Pavlu Venclovi, který je vyrobil a jeden pár koziček nám daroval. /v

Diecéza má nového profesora

Historik pan Tomáš Petráček, kněz naší diecéze, vyučující na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy a na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové, autor řady výborných knih, byl jmenován profesorem. Blahopřejeme.

Letohradská farnost

Poděkování

Pan vikář Josef Roušar má z loňska připravené dřevo na topení. Pro příští rok mu dřevo vytěžili pánové Petr Mikyska a Václav Neruda. V. Neruda už dříví pořezal, rozštípal a vyrovnal do štusů.

Pan Jan Novotný z Mistrovc - ač pomáhá osmi rodinám svých dětí - se nabídl, že na faře natře okna. Přidá se k němu ještě někdo? - Prosíme.

Děkujeme všem, kteří jakkoliv pomáhají, aby se u nás panu vikáři líbilo. /v

LETOŠNÍ OPRAVY ZAČALY

U kostela sv. Václava stojí lešení k opravě omítky. Od Ministerstva kultury jsme dostali grant na opravu poloviny vrchní části průčelí kostela. Také nám - jako vždy - přispěje Pardubický kraj a Město Letohrad. Žádáme o další peníze, abychom mohli udělat celé horní patro. Pokud bychom totiž druhou půlku omítky opravili v příštím roce, byl by vidět rozdíl odstín omítky. A znovu bychom platili za lešení. Držte nám palce, aby se nám to podařilo.

Oprava soklu sklepů na Kopečku také začala. Zedníci už odkylí část zdíva. Kameny z venkovní a vnitřní strany pláště jsou zděné na maltu. Uvnitř je zdívo z kamenů pečlivě kladených jen do hlíny. To je chytrá technologie.

V r. 1981 jsem byl v Jugoslávii a viděl jsem

O OBRAZECH ORLICKÉ KŘÍŽOVÉ CESTY

Mám radost ze záchrany obrazů a několikrát jsem děkoval všem, kteří se o ní přičinili. Po výstavě obrazů v Olomouci jsou čtyři obrazy zapůjčeny na výstavu do Dvora Králové (původně měly být zapůjčeny všechny obrazy). Na začátku září, po skončení výstavy obrazů bratří Lipavských, pověsíme Berglovy obrazy do orlického kostela. Obrazů si cením, jsou nadprůměrným malířským dílem poloviny 18. století ve střední Evropě, ale mám obavy, jak na nás budou působit, zda se z kostela nestane muzeum tortury. My Ježíšovo ukřižování bereme smrtelně vážně.

Obrazy křížové cesty až do barokní doby v kostelích nebyly. Vždyť křížování je nejhrůznější a nejpoutupnější popravou - v Ježíšově případě zákeřnou vraždou.

Rozumím názoru odborníků, že obrazy v kostele skoro 250 let visely, ale oni do našeho kostela každou neděli slavít nepřicházejí. Ale přál bych si, aby se i oni vžili do naší kůže. Znáte někoho, kdo by měl ve svém bytě, pověšenou fotografii zesnulé maminky v rakvi? Natož fotografii nebo obraz Dr. Mileny Horákové na šibenici?

Samozřejmě, že obrazy v kostele už nebudou starostí faráře. To už bude na vás - na farnosti.

Jen zopakuji svůj návrh - až se ze zámku odstěhuje huhební škola, mohla by se na zámku uspořádat letohradská expozice baroka. Farnost by do ní mohla zapůjčit 21 skvostných obrazů (včetně Berglovy křížové cesty a nejcennějšího obrazu v Letohradě „Madona

pokračování ze str. 11

Sarajevo po zemětřesení, které město postihlo rok předtím. Moderní železobetonové domy se zřítily. Železné armatury betonových zdí tlak přestříhaly, ale staré domy, zděné na „hubenou maltu“ zemětřesení přestály. Jejich zdívo je „pružné“ a vydrží dost velké otřesy.

Svatojánská kaple je také chytře postavena. Stojí tři sta let. Nebyt prosáklé vody do zdíva (následkem spadaneho listí ze stromů vysázených okolo kaple, které ucply odtokové kanály, betonové podlahy ambítů a betonové omítky soklů, které nasáklou vodu ve zdívu nepustily ven, zřejmě by oprava kaple nebyla zdaleka tak velká.

Za minulého režimu upadlo i zednické řemeslo starých mistrů a jejich technologie byly zapomenuty. Znovu objevujeme a oceňujeme řemeslný um našich předků.

Až půjdete okolo kaple, poproste zedníky, zda vám dovolí nakouknout do opravovaných zdí. Uvidíte, že zedníci budou opatrně a pracně kus po kuse vyměňovat kameny vrchní vrstvy venkovní zdí.

Celková oprava soklu bude podle odhadu stát 5 miliónů korun. - Za chyby se tvrdě platí.

I na Kopeček žádáme o další grant pro letošní rok. Děkuji těm, kteří na grantech pracují i firmám, které opravují. /v

s Ježíškem a malým Janem Baptistou), 21 cenných barokních soch a díla kovářských barokních prací - to vše máme uloženo v depozitáři. Tato expozice by se zařadila mezi nejpřednější skvosty v Letohradě. Navíc, k Berglovým obrazům patří veliké, cenné zlacené rokaje (vždy jen dva obrazy mají rokaje stejné řezby) - ty také potřebují zrestaurování, ale k obrazům do kostela se už nevejdou.

Výstav umělců v orlickém kostele jsme si užili, seznámili jsme se s jejich autory, přišlo se na ně podívat mnoho lidí, s kterými bychom se jinak nepotkali.

Děkuji všem, kteří s výstavami pomáhali, zejména snoubencům a architektům Jiřímu Jurenkovi a Báře Náhlíkové, kteří měli výstavy na starosti a mnoho jich instalovali. - Ti budou mít svatbu 31. srpna ještě uprostřed obrazů bratří Lipavských.

Obrazy křížové cesty do orlického kostela pak pověsím já, aby snad někdo nervrčel na pana vikáře Josefa Roušara.

Václav Vacek

Milí čtenáři Okénka,

s velkou radostí a pokorou jsme přijaly nabídku pana faráře Václava Vacka přispět do vašeho Okénka (nemluvě o možnosti promluvit po nedělní bohoslužbě 16. června v Letohradě). Jedna z nás (Kateřina) neměla tušení o existenci farního časopisu, a dokonce ani o panu faráři Vackovi!!! Druhá z nás (Gabriela) ji upozornila, s jak výjimečným člověkem si na demonstraci pořídila společnou fotografii, no považte, vybrat si mezi 60 tis. lidmi právě vašeho Václava Vacka! Náhoda nás svedla k nečekanému setkání, ačkoli vlastně na náhody nevěříme. Během poutavého vyprávění (2. den po demonstraci!!!) pana faráře na téma „Radost z víry“ ve sboru ČCE v Hradci Králové se zrodil nápad oslovit ho s nabídkou spolupráce.

Pracujeme v organizaci RK centrum, kde se věnujeme realizacím a šíření nového přístupu v sociální práci s ohroženou rodinou, a to „Rodinným konferencím“ (rodinným setkáním). Jedná se o rodinnou radu, tedy o setkání široké rodiny včetně dětí a přátel, na kterém účastníci v soukromí přemýšlí, jak vyřešit obtížnou situaci rodiny, která se dotýká dítěte.

Setkáváme se s rodinami, ve kterých děti trpí rozchodem rodičů, nebo další děti žijí v rodinách, kde pečující rodič bojuje se závislostí na alkoholu nebo drogách, děti žijí v chudobě citové i materiální, samy bojují s nemocí, jsou ohrožené odloučením od svých blízkých, nebo v důsledku rodinných starostí mají velké obtíže ve škole s chováním i učením. Ztotožňujeme se s hlavní myšlenkou rodinné konference, a tou je důvěra v rodinu a její sílu. Věříme, že rodina má obrovský potenciál vyřešit složitou situaci, ve které se nachází spolu s dětmi, vlastními silami. K tomu je mnohdy zapotřebí podpory, o kterou je těžké si říci. S tím může právě pomoci rodinná konference.

Rodinnou konferenci pomáhá rodině zorganizovat koordinátor, který je nezávislým a nestranným průvodcem celého procesu. Jeho úkolem je rozšířit okruh lidí okolo dítěte a povzbuzovat rodinu k účasti na setkání, aby přišla s vlastním řešením problémů. Koordinátor je vyškolený laik, není tedy odborníkem v sociální práci, ani není zainteresován na výsledku setkání. Jedná se o komunitního pracovníka, který propojuje systémový svět s přirozeným světem rodiny a je tedy rodinou dobře přijímán. K úspěchu je nutná pečlivá příprava rodinné konference, která může trvat 6 - 8 týdnů. Koordinátor mapuje zdroje v rodině, osobně se setká se všemi členy rodiny, připravuje na setkání zapojené odborníky (pokud si je rodina na setkání přeje mít), řeší organizační záležitosti - čas a místo setkání.

Dovolíme si citovat Zygmunta Baumana z jednoho vydání Okénka: „Společnost je zodpovědná za blahobyt všech svých členů. Řešení sociálních problémů by neměl hledat jedinec a aplikovat jedinec pro sebe samého a úzký kruh své rodiny, přátel atd. Je povinností komunity jako celku pomoci jednomu každému člověku přežít a hledat řešení problémů, s nimiž se všichni setkáváme. Život je plný problémů. Někdo najde řešení těch svých velmi snadno, ale spouště dalších k tomu chybí energie, zdroje, inteligence nebo znalosti. Pak přichází na pomoc komunita.“

Rodinná konference je vlastně komunitním nástrojem. Její kořeny jsou na Novém Zélandu, v jehož společnosti se propojily tradiční maorské způsoby rozhodování s těmi evropskými. V důsledku problémů spojených se sociálním vyloučením, na němž nese vinu rozšiřování evropské populace na ostrovech od 18. století, bylo neúměrně mnoho maorských dětí v péči státu. Situace se stávala neúnosnou i pro štědrý novozélandský sociální stát. Díky maorskému obrození, kdy původní obyvatelé znovu získávali sílu a touhu převzít svůj život do vlastních rukou, a sílicího tlaku na zeštíhlení nákladů na náhradní péči o děti, vznikly rodinné konference. Inspiraci, jak řešit složité rodinné situace týkající se dětí, našel stát právě u Maorů. Důležitá rozhodnutí řešili Maorové vždy na zvláštním shromaždišti k tomu určeném v rámci celého kmene u ohně při tanci a konzumaci jídla. Tyto prvky se přenesly i do rodinných konferencí, zvláštní místo setkání, jídlo a někdy i hudba je jejich nedílnou součástí.

V čem jsou rodinné konference jiné než ostatní tradiční přístupy v sociální oblasti? Právě v důrazu na důvěru v rodinu, v její schopnost vyřešit tíživou situaci vlastními silami. Naše víra v sílu rodiny spolu s 6-ti letou praxí nás posiluje v přesvědčení, že tento přístup funguje i v naší společnosti. Rodina zná svou situaci nejlépe, a pokud se jí dostane podpory, právě ona přichází na své řešení, které je účinnější než jistě dobře míněné rady a plány odborníků.

K čemu konkrétně již rodinné konference napomohly? Díky nim se několik dětí vrátilo z dětského domova do rodinného prostředí,

JAK SE ŽIJE NA FAŘE?

Jana Kalousková doprovázela pana faráře Václava po celou dobu jeho působení v Letohradě. Dříve se tomu říkalo farní hospodyně, současně pojmenování chybí. Člověk, který je farář nablízku v dobách dobrých i zlých...

Jak se ti žilo na faře v Letohradě?

Byla jsem tam vždy spokojená. Považuji si toho, že v Letohradě jsme mohli být 30 let, a nemuseli se nikam stěhovat. Jsem ráda, že tady zůstáváme dál, jen v jiném bytě, a že Václav může stále pomáhat ve farnosti. Ale je fakt, že jsem navázala k tomu objektu fary důvěrný vztah, byl to můj domov, takže pro mě nebude jednoduché to vše opustit. Ale těším se, že budu mít volnější ruce...

Jsem také ráda, že na biskupství přistoupili k Václavově rezignaci citlivě. Pan biskup mu napsal pěkný dopis, a nechal ho v Letohradě. Na jeho místo přijde P. Josef Roušar, se kterým se Václav zná, a má ho rád. Já jsem měla celý život obavy, že po Václavově odchodu z fary zůstanu na ulici. Ale díky tomu, že máme byt, je situace vyřešená.

Co obnáší práce „farní hospodyně“, tvoje blízkost farářů?

Dělám Václavovi zázemí, protože on je tady pro druhé. Starost o domácnost, připravit mu jídlo, oblečení, úklid fary. Snažila jsem se mu vytvořit domov, být mu nablízku, když zažije nepříjetí nebo potřebuje pomoc. Když se člověk může svěřit, snáší se to lépe, než když přijde farář do studené fary.

Václav dělal vždy všechno upřímně a s plným nasazením, na úkor osobního života. Nikdy nedal přednost osobnímu životu před lidmi. Jezdí za ním množství lidí, kteří potřebují poradit ve svých problémech, řeší manželské rozpady a krize, zdravotní stavy svých přátel, odchody ze života. Před každou nedělní bohoslužbou píše dlouho do noci kázání, chodí spát v neděli ve dvě ráno! To vše se samozřejmě člověka dotýká... Už si potřeboval odpočinout.

Co pro tebe bylo těžké?

Někdy se mi těžko snáší vidět, jak se na faráře nakládá stále víc a víc. Stále víc se od něj vyžaduje, a nikdo nemyslí na to, jak se cítí. Často navalíme na faráře problémy a nebereme si spoluzodpovědnost. Když odložíš dítě na hodinu náboženství týdně, a doma se nic neděje, většinou to brzy skončí. Když nefunguje mládež, měl by farář vymyslet program, atd. Podstatný duchovní život máme vést každý ve své rodině a to farář nemůže suplovat.

Faráři jsou uštvání. Lidé za nimi přicházejí spíš jen s požadavky, ale farář je taky jen člověk. Už před 30 lety jsme ve Švýcarsku viděli, že na faře žil ženatý jáhen a jednou měsíčně přijel indický misionář proměnit Tělo Páně. Systém, který je nastavený u nás, nemůže dlouhodobě obstát. Farář je mnohdy celý život osamocený. Zvali jsme někdy o Vánocích na večeri Václavovy kolegy, aby

na Štědrý večer nebyli sami. Vánoce jsou vůbec těžké období pro faráře, protože stále pracují. Václav celé svátky připravuje bohoslužby a kázání. A já jsem na Vánoce také sama. Tohle bych bez Pána Boha nezvládla. Lépe řečeno: nepřipadám si osamocená, ale podmínky pro faráře jsou technicky nastaveny špatně. Jsou sami, a málo lidí přiloží ruku k práci... Ledaskdo by rád zasahoval do fa-

rárových kompetencí, aniž by viděl blíže do celé problematiky... Farář je neustále pod kritickým pohledem.

Co dalšího jsi dělala pro farnost?

Měla jsem na starost úklid celé fary, přípravu dokladů do účetnictví, psaní grantů pro farnost, pořádání přednášek v rámci České křesťanské akademie, byla jsem ve farní a ekonomické radě atd.

Proč ses vůbec k takové službě rozhodla?

Václava jsem potkala v 17 letech, a jeho osobnost mě zaujala. Jezdívala jsem za ním, a postupně přebírala starost o faru, kde zrovna žil. Vždycky jsme si rozuměli, byli parťáci, dělali pro druhé. Od 22 let už jsem neuvážovala o jiné cestě. Václav byl v Jičíně, Náchodě, České Třebové, Pardubicích, Liptovicích, Hněvčevsi, Chlumci nad Cidlinou, Písečné. Já jsem ho poznala v Pardubicích. Jezdila jsem za ním dvakrát týdně z Prahy, kde jsem po vysoké škole pracovala ve Výzkumném ústavu endokrinologickém, a pak do dalších čtyřech míst, kam byl Václav přeložen. Po revoluci 1989 odešel Václav do Letohradu, a brzy jsem se přistěhovala i já. Víím, že to co dělám, je záslužná práce. Snažila jsem se vždy držet Pána Boha.

Všichni tě známe jako veselou, kamarádkou ženu, která přirozeně zapadne do kolektivu. Setkala ses někdy s narážkami na to, že pohledná žena žije s farářem? Musela ses někdy vyrovnávat s přehlížením nebo závistí?

Tohle se mně asi vyhnulo, nebo o tom nevím. Měla jsem vždy samostatnou práci, ve které jsem se mohla realizovat. Studovala jsem a pracovala nějaký čas v Praze, a zažila tam revoluci v roce 1989. Seznámila jsem se tam s lidmi z disentu, Josefem Zvěřinou a Oto Mádrem. Oni se vždy dívali víc na to,

jestli člověk pracuje pro církev, než na to, jestli jsem žena nebo muž. Díky tomu jsem získala sebevědomí. Když jsem odcházela z Prahy, někdo mě varoval, ale nikdy jsem se s žádnými narážkami nesetkala. Vždy jsem se snažila pracovat pro druhé, a Václavovu službu znásobovat, neuzurpovat si ho pro sebe. V určitém smyslu jsme byli průkopníci toho, že farář může mít dobrý, funkční vztah.

Čeho si ale dlouhodobě všímám, je určité přehlížení svobodných. Svobodná žena si musí vydobýt své místo na slunci spíš, než vdaná žena. Ta je chráněna svým manželem, opírá se o něj, patří k němu. Až ovdověním je postavena do této nechráněné pozice....

Od roku 1991 jsi také ředitelkou knihovny v Ústí nad Orlicí. Stále jsou knihy tvou vášní?

No jistě! Od patnácti si vedu čtenářský deník a jsem ráda, že lidé stále čtou. I přes internet a audioknihy neklesají ani počty půjčených knih, ani počty čtenářů. Když můžu lidem poradit a doporučit něco ke čtení, mám z toho radost. Knihovna je stále dějištěm akcí pro veřejnost, přednášek, autorských čtení, výstav. Pořád mě to moc baví...

Milá Jano, moc ti děkujeme za tvou službu Václavovi a farnosti. Za to, že ses mnohým stala blízkým člověkem, za tvou pomoc, tvé úsměvy. Ať se ti daří i v nových prostorách vytvořit domov, a ať tě Pán Bůh stále provází. /M

OBJEVIT BOHA JAKO OSOBNÍHO PŘÍTELE

Pan farář Václav Vacek odchází po 30 letech služby v letohradské farnosti do důchodu. Vedle péče o lidi, bohoslužeb, křtů, svateb, pohřbů, oprav kostelů, jezdí jako zpovědník na Manželská setkání, věnuje se chlapům v mužské spiritualitě, hostuje s přednáškami na různá témata, vystupoval v TV Křesťanském magazínu, 13 let píše k biblickým textům nedělní liturgie poznámky, podařilo vydat dvě knihy: v roce 2008 „Pozvání k Večeři Páně“ a v roce 2014 rozhovor Josefa Beránka: „Měl jsem štěstí na lidi“. Tento výčet nezahrnuje všechnu jeho činnost.

Václave, ohlédneš-li za svým působením ve farnosti, co se ti podařilo? Z čeho máš radost?

Už co by student, jsem za P. Františka Karla rád chořoval z Čermné na Orlici na bohoslužbu, byla tam živá atmosféra. Když jsem pak poprvé jako farář sloužil první bohoslužbu ve farním kostele, měl jsem povznášející pocit z krásy štukové výzdoby i z lidí. Mnohdy jsem pak blíže poznával jako krásné duchovní osobnosti, obětavé, ušlechtilé a velkorysé. Víš, Ivo, že jsem vždy říkal, že i venkov má své aristokraty - šlechtěné lidi. Skláním se před jejich sociálním cítěním.

Nezapomenu, jak před léty přes padesát roků dva měsíce pečovalo o běloruské děti postižené černobylskou katastrofou. Farníci mnohokrát přispěli na různé humanitární projekty. Všimají si potřebných i u nás. Práce Charity v Pečovatelství službě, v Domácím hospici a v dalších službách je nenahraditelná a je velikým pozhánáním pro potřebné. Stejně i obětavá práce vedoucích skautů, orlů, hasičů, je bohatstvím naší farnosti. Každý rok na Zelený čtvrtek v kostele děkujeme nejméně dvanácti lidem, kteří nezištně slouží potřebným. I po třiceti letech je stále komu děkovat. Každý dobrý čin nás povznáší a povzbuzuje k dalšímu činu.

Před léty na semináři o uspořádání starých kostelů podle současné liturgie (za předsednictví kardinála Duky se jí zúčastnili liturgové, památkáři, architekti a kněží) jsme byli za uspořádání orlického kostela pochváleni jako nejlepší. Už se nemusíme jen dívat druhým na záda. Architekt David Vávra ve svých přednáškách orlický kostel uvádí jako příkladný.

Těší mě, že bohoslužba je nám slavením „manželství“ Krista a nás - jeho nevěsty. Ne zřídka jsou i cizí návštěvníci dojatí rodinnou atmosférou bohoslužby „na Orlici“, nedávno jedna evangelička žasla nad tím, že tu krásu Večeře Páně slavíme každou neděli.

Mám radost ze snoubenců, kteří se odpovědně připravují na manželství, z manželů, kteří se ptají, jak doma žít s Bohem a jak slavít neděli. Z manželů hledajících v krizi pomoc a snažících se vztah uzdravit. Mám radost z časopisu Okénka - tobě, Ivo, velice děkuji za Tvůj veliký podíl na jeho vydávání.

Mám veliké štěstí na spolupracovníky, u nás je tolik skvělých lidí, že je tady ani nemohu vyjmenovat (ale osobně jim ještě znovu poděkuji). Kdo četl Okénko, mohl o nich slyšet a snad si všiml, že jsem se stále snažil jim děkovat.

Podarilo se nám spolu také opravit všech 8 kostelů, zvonici, faru i „stodolu“ (i přebudování zchátralých márníček na WC). To byla také velká práce. Každý, kdo má byt nebo domek, ví, že jejich údržba nikdy nekončí.

Abych nezapomněl, to že jsem si vzal k sobě Janu Kalouskovou, bylo jedno z mých nejlepších rozhodnutí v životě. Udělali jsme spolu dost práce. Je na mě dost vostrá a to potřebuju. Co by to mě jinak bylo.

Co bylo pro tebe nejdůležitější, co jsi chtěl předat lidem?

Snažím se pomáhat druhým v objevování Boha jako osobního přítele a jeho otevřeně náruče každému. Jsem Bohu vděčný, že nám celou svou péčí i svým slovem srozumitelně vypráví, kým pro něj každý jsme a kým je on pro nás. Svůj vztah k nám přirovnává k tomu nejkrásnějšímu, co známe, k lásce táty, maminky, ženicha, manžela, přítele ..., k manželství. Nikdo o nás nemluví tak pěkně jako on a nikdo s námi nejedná tak velkoryse jako on. Má nás za milovanou nevěstu, přesto, že také trápíme druhé i jeho.

Kde jsi se inspiroval?

V Praze u Týna jsem během studií objevil jiné křesťanství, než bylo v rodné farnosti. Pak jsem postupně poznal Jiřího Reinsberga, Pavla Kuneše, Bonaventuru Boušeho, Jaroslava Vrbenského, Ivana Medka, Josefa Zvěřinu, Jana Rybáře, Tomáše Halíka, Bohumila Bílého ..., ukazovali mně, z jakého Pramene piji. Před tím jsem netušil, že křesťanství je velkým dobrodružstvím a velkou krásou a radostí.

Lidé, kteří nás mají rádi, nás silně ovlivňují. O přátelství Boha to platí ještě víc. Budu, Ivo, volně citovat z „Jácička“, z knihy naší milované Daisy Mrázkové: „Vždycky jsem měl rád život a svět, ale od té doby, kdy jsme poznali, že to vše je osobním darem Dárce, máme život ještě více rádi.“ Tak rádi, že já to ani neumím vyřít.

Porozumění druhému je pro mne největším zážitkem. Přátelé, spisovatelé, umělci a Moudrost slova božího nám ukazují cestu. Dobré vztahy jsou našim nejcenějším bohatstvím, v nich nalzáme smysl života.

Co se ti naopak za těch 30 let nepovedlo?

Nepovedlo se mi víc si s některými lidmi porozumět nebo urovnat některé spory. A nemyslím si, že je vždy vina jen na jejich straně.

Škoda, že jsem se s některými farníky nestal víc sblížil - jsme velká farnost. Z vlastní zkušenosti víme, že hlubší vztahy dokážeme udržovat jen asi se sto dvaceti lidmi, s příbuznými, přáteli a sousedy. Škoda, že v naší církvi příliš mnoho věcí leží na faráři. Je třeba si práci ve farnosti více rozdělit.

Nestihl jsem zajít do hospody, abych se potkal s těmi, které nepotkám v kostele. Nedávno jeden známý z Lanškrouna žehral na Zbyška Czendlika, že se málo věnuje farnosti. (Což není pravda.) Zeptal jsem se toho člověka, co on dělá pro farnost. Neodpověděl. Ježíš říká: „Dobrý pastýř kvůli jedné zaběhnuté ovci nechá 99 ovcí na pastvě (ne o hladu), a hledá tu ztracenou“. Jeden významný kněz už před válkou řekl, že my se příliš věnujeme jedné ovci, která je v kostele a nehledáme těch 99, které v kostele nejsou. My máme tolik hojně pastvy (jen kolik dobrých knih vychází), že ji nejsme schopni strávit. Tomu stěžovateli jsem nabídl Czendlikovu knihu: „Kostel, hospoda, postel“, aby se o něm dozvěděl víc, než co si o něm sám na dálku myslí nebo slyší od druhých. Jinému jsem pověděl: „Pane, kdybych dal jen na to, co o vás říkají ti, kteří vás nemají rádi, krivdil bych vám“.

Lituji, že se mi nepodařilo některé lidi přivést ke Stolu Páně. Necítím se dobře, když já - hříšník - Ježíšovo pozvání k jeho hostině přijímám a oni - jež mám za uslechtlejší sebe - se ostýchají. Ví, že je to vina nás farářů, dlouho jsme Boha lícili jen jako soudce. Ale Večeře Páně je velkorysou hostinou pro hříšníky. Vždyť ani my neodpíráme svým zlobivým dětem jídlo nebo léky.

Ivo, i ty víš, že si někteří lidé stěžovali na má dlouhá kázání. Když se budu omlouvat, už se s tím nedá nic dělat. Jiní to naopak ví-

tali. Jak vyhovět všem? Také chválíte místní nádražní restauraci? Neznám nikoho, kdo by si stěžoval, že každému dávají šest knedlíků. Sám si pokaždé kupuji krabičku na jídlo - jsem „malá rasa“ - a to, co u oběda nesním, mám k večeři.

Každý kněz je jiný a u nás máme sousední farnosti blízko. Nikdo není nucen chodit do nejbližší hospody. Nakupovat nebo za kulturou si také zajedeme tam, kam nás srdce táhne. Zbyšek Czendlik se věnuje celebritám a těm je, podobně jako malým dětem, třeba sladkostí - a Zbyšek je dobrý cukrář. Já jsem spíš pekař a valím velké bochníky chleba ... To je dobře, že ten, kdo je na sladké, má cukrárnu blízko. Jen podotýkám., že návštěvníci jiných farností by se tam měli aktivně zapojit, aby nebyli pouze konzumenty.

Čím je pro tebe víra?

Je odpovědí na nabídnuté přátelství Boha - stálou snahou o uspořádání sebe sama a vztahů s druhými podle Ježíšových pravidel. Každý vztah potřebuje péči. Rostlinu je třeba zalévat. Králíky jen nekrmíme a nevytímáme jim bobky, i oni potřebují pohladit a slyšet hlas hospodáře.

Co potřebuje farář nejméně od lidí?

Vyjádřím to prosbou: Brzy poznáte, že pan vikář Josef Roušar je velice laskavý a dobrý člověk. Než druhého poznáme, potřebujeme mu porozumět. Dejte mu důvěru a čas, za rok poznáte, kam vás vede.

Prosím vás, bděte nad tím, aby s ním bylo jednáno spravedlivě (podle spravedlnosti Boží), chraňte jej, aby s ním nikdo snad nejednal neslušně a nepřímě. Držme se Ježíšova slova: „Máš-li něco proti druhému, běž mu to nejprve říci do očí“. Víme, že v i Letohradě (který je dobrou farností), se vyskytovali ti, kteří všemu rozuměli a trápili faráře. Nosíme v sobě více neblahého dědictví po svých otcích, než si připouštíme (jak dopadl Ježíš, víme).

Snad vidíte, že my faráři pro sebe žádné výsady nevyžadujeme, prosíme vás, jednejte s námi s takovou úctou a slušností, o jakou se my snažíme v jednání s vámi. Máte-li něco proti nám, řekněte to. Budeme-li spolu jednat podle evangelia, domluvíme se. Každý můžeme mít nějaký dobrý nápad, ale nemysleme si, že všemu rozumíme. My také nemluvíme vám do vaší odbornosti. Neříkáme vám, natož po straně, jací jste rodiče nebo sousedi. Ten, kdo říká: „To a to by se mělo udělat“, ať poví, co je pro farnost sám ochoten udělat. O mnoha z vás vím, nebo tuším, jak nezištně pomáháte potřebným.

I my snad můžeme říci, že se potřebnému věnujeme hned, jak je nám to možné (a nic za to nechceme). Nabídka: „Vezmu si na starost jedny dveře u kostela, by nám ulevila a potěšila nás.“

Ještě vás prosím, podporujeme akce pořádané farností. Nemůžeme stihnout všechno, ale víme-li dopředu, co farnost pořádá, je dobré dát přednost společnému před soukromou akcí.

Za 30 let prošla církev nějakým vývojem. Jaké máš představy o budoucnosti církve?

V Evropě bylo po staletí mnoho pokřtěných, ale málo Ježíšových učedníků. Ježíš říká, trocha soli dodá jídlu dobrou chuť. Máme mnohem větší všeobecné a odborné vzdělání než naši předkové, ale potřebujeme víc porozumět Bohu a naučit se o něm mluvit srozumitelnou řečí. Kdo umí péci buchty, má čím pohostit druhé. Kéz by o nás platilo, že dobrého izraelitu chytne deset pohanů a budou ho prosit, aby je naučil ty dobré buchty péct. Římský biskup František se zastává nejpotřebnějších a opomíjených a mluví o Bohu srozumitelně. Zaujal mnohé z našich současníků. Nikdo nám nebrání jednat podobně.

Po 44 letech kněžské služby: jaké to je být farářem?

Výborné! To řemeslo mě těší. Kdysi jsem si řekl, jestli někomu pomůžu, aby se mohl více usmívat, má to smysl.

Co budeš dělat v důchodu?

Malý princ říká, až budu mít čas, půjdu pomalu ke studánce. Těším se na knížky, například, že si přečtu celý Biblický slovník, zatím jsem si jen vyhledával potřebná hesla. Práce je dost. A dost lidí něco potřebuje. Trochu se obávám, abych neztratil kontakty s místními lidmi, mám velké potíže se svou hloupou plachostí. Povinnosti mi jí pomáhali překonávat.

Jak poděkovat za třicet let něčího života? Nějak se nedostává slov... Děkujeme za všechno, Václave. A přejeme ti, aby sis ve zdraví užil zaslouženého odpočinku, a nabíral ještě mnoho sladkých plodů poznání a porozumění s Pánem Bohem. /M

Děkujeme, Václave

Milý Václave,

upřímně Vám děkujeme za všechno, čím jste nás obdaroval.

Křtil jste nám naše děti. Za těch téměř 30 let jich bylo několik stovek. Trpělivě jsi nám vysvětloval, co znamená být pokřtěn a k čemu nás křest zavazuje. Choval jste naše děti při modlitbě Páně a dál je nosíte ve svém srdci. I ostatní přítomné děti si křtiny vždy užívaly. Zval jste je dopředu, aby se na nového kamaráda přišly podívat. Už předem se těšily, až budete děťátku mazat hlavičku vonným olejem, protože věděly, že pak přijde jejich chvíle, kdy si budou moci k nádobce přivonět, někteří i opakovaně. Odpověď na Vaši otázku, jak to je – zamazaný, namazaný, pomazaný – snad znají všechny děti.

Když nám děti trochu povyroستly, spolu s Janou Skalickou jste je připravoval na jejich první hostinu u stolu Páně.

Děti od Vás často slyšely slova, která je povzbuzovala ve škole, v rodinách, mezi kamarády. Učil jste je i nás, jak se chovat, jak jednat s druhými, jak odpouštět, jak o odpuštění poprosit, a co pro něj udělat.

Byl jste nám oporou při výchově dětí. Jak trpělivě jste dětem vysvětloval, že rodiče je mají rádi, i když jim to tak někdy nemusí připadat, a co všechno pro ně dělají. A nás rodi-

če jste nabádal, ať děti netrestáme, pokud se samy přiznají k tomu, co provedly.

Řadu lidí jste uváděl do dospělosti přijetím svátosti biřmování.

Když nám děti dospěly, našly si partnery, připravoval jste je na svatbu a na manželství. Mluvil jste s nimi o realitě života. Vysvětloval jste jim, že zamilovanost pomine a je třeba na pěkném vztahu hodně pracovat. Upozorňoval jste je i nás na různá úskalí v manželství, učil jste nás, jak řešit hádky a rodinné spory, jak se smířovat.

Vaše svatební obřady pro nás svatebčany zůstanou nezapomenutelným zážitkem. Vždy jste měl připravená slova povzbuzení, ale i varování pro ženicha a nevěstu.

Všechny tyto slavnosti - křest, svatba, Večeře Páně - byly pro nás Slavnostmi s velkým „S“. Jak pečlivě jste je dokázal promýšlet, aby nám byly co nejsrozumitelnější. Kolik hodin neúnavné práce jste nad jejich přípravou strávil, si nikdo z nás nedovede představit.

Zbývá ještě zmínit pohřby. Tuto smutnou událost jste dokázal povýšit na neskutečně krásnou slavnost. Na každém zesnulém jste dokázal ve své promluvě najít něco pěkného, pozůstalé jste dokázal potěšit a povzbudit. Často jste nás svými milými slovy rozplakal. Při přimluvách jste nikdy nezapomněl zmínit prosbu za toho, kdo z nás první zemře. Asi každého z nás napadla otázka - budu to snad já? My jsme však vždy z pohřbu odcházeli s jistotou a důvěrou, že smrt nemá poslední slovo, že se s našimi blízkými (a nejen s nimi) jednou setkáme v neskutečně nádherné o Boha.

Mnoho a mnoho hodin jste věnoval péči o památky a stavby ve farnosti. Vaší pravou rukou byla Jana, která hodně času strávila podáváním žádostí o dotace, aby na opravy

byly peníze.

Mnoho času jste s Janou věnovali také Okénku. Připravoval jste pro nás přednášky a besedy, poznámky k nedělním textům, biblické hodiny, vigilie, bohoslužby smíření... Velikonoce a Vánoce, Svatodušní svátky...

To je jen malý výčet toho, co jste pro naši farnost dělal. Jsme si vědomi toho, že bez Jany, bez její péče o Vás a vaší domácnost by to dost dobře nešlo. Proto i Janě patří velký dík za to, že Vám byla oporou, že Vám byla vždy nablízku.

Václave, možná jsme Vám také někdy ublížili, způsobili smutek a bolest.

Ve většině případů nešlo o zlý úmysl, nechtěli jsme Vás zranit. Prosíme, jestli můžete, odpust'te nám.

Václave, možná jsme Vám málo děkovali, možná jsme Vám málo dávali najevo, že si vážíme toho, co pro nás děláte. Možná jsme někdy flákali přípravu na nedělní bohoslužby, možná jsme nespolupracovali tak, jak by jste si představoval, ale vězte, že si Vaší práce vážíme, že Vás budeme nosit ve svých srdcích a myslí, a že se budeme radovat z každého dne, kdy Vás někde potkáme a budeme s Vámi moci prohodit pár slov.

Moc Vám děkujeme za to, že jste nám daroval kus sebe, že jste nám věnoval tolik pozornosti a porozumění. Děkujeme Vám za ty stovky hodin usilovné práce, abyste nám co nejsrozumitelněji předal, co nám Bůh v Písmu říká, jak tomu rozumět a jak to využít v našem životě.

Boha jste nám ukazoval v těch nejjasnějších a nejkrásnějších odstínech - láska, přátelství, pochopení, objímající náruč, odpuštění, nabízená pomoc, převěsta, hostina... Tato povzbuzující a provokující slova k zamyšlení se objevovala ve Vašich kázáních. Možná se někdy opakovala, ale to jen proto, abychom si je zapamatovali. S chvěním jsme naslouchali Vaším slovům, Vašemu ujišťování o věrnosti Boha k nám, o tom, jak nás má Bůh bezmezně rád, že nás nikdy neopustí. Slyšeli jsme od Vás, že jsme princezny a princové - to se dobře poslouchalo, povzbuzovalo nás to a posilovalo to naše sebevědomí.

Milý Václave, přejeme Vám do dalších let hodně radosti z objevování Boha a mnoho radosti ze života. Máme Vás rádi!

Farníci

ÚDIV, OBDIV A PODĚKOVÁNÍ

Léta ubíhají každému rovnoměrně, ale u někoho to člověka přece jen překvapí. Jako u Václava Vacka. Když si vzpomenu, jaký byl jako kaplan v Náchodě nebo administrátor v Chlumci nebo farář v Letohradě, je to pořád stejně přemýšlivý a pracovitý muž. Plný energie a úcty k Pánu Ježíši. V tom je věrným následovníkem sv. Augustina, který už před patnácti stoletími nabádal církev, aby stále sledovala život. Dokonce za cenu neustálých návratů k evangelium.

Vždycky jsem obdivoval Václavovu činnost v Chlapech. O jeho účasti v Manželáckých se vypráví po celých Čechách. Od nepaměti rozšiřoval pěkné knihy, nakupoval je ve velkém množství a rozdával, vždycky jsem si nějaké krásné a neznámé odvázel domů.

Jsem pravidelným odběratelem Okénka a vážím si vaší farnosti. Po sametové revoluci, když jsem pracoval v ČST, jsme u vás natáčeli pobyt běloruských dětí. Neslyšel jsem v té době o jiné farnosti, která by dokázala snášet tak veliké nepohodlí. Dokonce opakovaně. Vaše farnost si troufla na Živý Betlém na náměstí, který jsme uváděli v křesťanském vysílání. Václav v něm hrál lakomou Barku. Před dvaceti lety naše farnost klecanská autobusem navštívila tu vaši, letohradskou. Dokonce jsme ve vašich rodinách všichni přespali a rádi na vaši pohostinnost vzpomínáme.

Před několika lety jsme v České televizi mluvili s Davidem Vávrou o Václavově knize „Měl jsem štěstí na lidi“. Na otázku režiséra, jak rozhovor zakončíme, jsme oba jedním dechem vyhrkli: „My jsme měli štěstí na Václava Vacka“.

Milý Václave, díky. A my, tvoji příznivci v našem kraji, ti přejeme další pokojná léta s Hospodinem.

Pavel Kuneš, farář v Klecanech u Prahy

Milí sourozenci v Kristu z Letohradu a okolí, milý Václave.

Protože již několik let využíváme vaši mimořádnou pohostinnost ve farnosti a zejména společného svátečního slavení Boží přítomnosti v kostele na Orlici, dovolujeme si v této přelomové chvíli vašeho společenství vám všem poděkovat. Víme, že rádi přijímáte všechny přespolní i z větší dálky, ale za nás z Litomyšle jsme velmi vděční nejen za toto přijetí, nýbrž i za velký posun v našem duchovním životě, který nastal našimi návštěvami u vás. Tím, že jste nám pomohli rozlišit podstatné od nepodstatného, formy od obsahu a poznat alespoň některé souvislosti veškerého bytí, jste nás posunuli k mnohem realističtějšímu vnímání našeho života s Kristem a jeho pravdivějšímu prožívání. Vážíme si přívětivého a trpělivého vyučování v Ježíšově Duchu, abychom jej mohli nezátíženými dějinnými balastem následovat. Děkujeme za potvrzení našeho poznání, že spolupráce Ježíšových následovníků z různorodých křesťan-

JAN HUS SE TÝKÁ PAPEŽE I NÁS

Svátek mistra Jana Husa má dosah pro celé české křesťanství. Tím spíše, že jej papež Jan Pavel II. nazval před 20 lety reformátorem. Uveřejňujeme historicky cenný dopis, ve kterém se katolický teolog Karel Skalický obrátil před třiceti lety (29. 3. 1990) na Jana Pavla II. právě ve věci Jana Husa.

29. 3. 1990

Svatý otče, podruhé si dovoluji obrátit se na Vaši Svatost s úpěnlivou prosbou, abyste promluvil a nemlčel.

Poprvé jsem si to dovilil udělat 17. října 1979, kdy jsem Vaši Svatost požádal o slovo ve prospěch členů Výboru na obranu nepravdělivě stíhaných, mezi něž patřil také spisovatel Václav Havel; a Vaše Svatost promluvila během nedělní modlitby Anděl Páně

ských společenství je nejen možná, ale i přínosná pro všechny i mimo tato společenství. Děkujeme za povzbuzení a pomoc v době, kdy jsme v Litomyšli zažívali těžké chvíle a nevěděli, jak si pomoci a přitom zachovat rovnou páteř, neublížit svým jednáním ostatním, ale zároveň zůstat věrní Kristu a jeho Evangelium. V prvních týdnech po všeobecně známých událostech v Litomyšli jsme netušili, že se pro nás stanete na dlouhou dobu jakýmsi adoptivním společenstvím, kam rádi zavítáme i ve chvílích touhy po hlubším pochopení souvislosti duchovního rozvoje lidské rodiny a vnímání každého jednotlivého Života jako jedinečného úkolu. Dnes již lépe vidíme, že události minulých let v našich životech nejsou žádnou náhodou, natož omylem. Jsou prostě následováním Ježíše se vším, co k tomu patří. Naším Životem se stala Cesta, na níž hledáme Pravdu, abychom se mohli obejmout s Ježíšem. Povzbuzují nás slova a činy římského biskupa Františka, jehož postoje jsme napodobovali, aniž jsme si toho byli vědomi a dokonce ještě dříve než byly formulovány veřejně. Náhoda nebo působení Božího Ducha?

Mohli bychom ještě za mnohé děkovat, ale nechceme zapomenout na to, že i vaše společenství v blízké době projde proměnou. Přejeme Vám a Vašemu současnému duchovnímu průvodci Václavovi a jeho přímým spolupracovníkům, aby veškeré změny proběhly lidsky důstojně v souladu s poselstvím Evangelia, v Láске a vzájemnosti. Nastupujícímu duchovnímu, bratru v Kristu Josefu Roušarovi přejeme, aby ve vás dále rozvíjel vše dobré, čím vás Václav za ty dlouhé roky obdaroval. Věříme, že vás bude obdarovávat i nadále jakožto i vy jeho. Bratru Josefovi dále přejeme, aby radost sálající z vašeho společenství přešla i na něj a všichni dohromady jste mohli být pro letohradskou společnost obrovským přínosem tak jako dosud. Myslíme na vás.

Kéž se na vás všechny Hospodin usmívá a obdarovává Kristovým pokojem.

Vaši přátelé z Litomyšle.

na jejich obranu. A hle, tento Václav Havel jakožto prezident Československé republiky nyní přijme Kristova náměstka na jeho první apoštolské cestě do této země.

Tentokrát si však dovoluji požádat Vás o slovo na obranu nikoliv živých, nýbrž mrtvých, a sice Jana Husa a Jeronýma Pražského, kteří byli Kostnickým koncilom odsouzeni jako heretici a byli upáleni zaživa. Odvažují se toho, neboť jsem se doslechl, že jiní se na Vaši Svatost obrátili s prosbou, abyste nic neřikal. Svírá se mi srdce, když pomyslím na to, že Kristův náměstek by mohl dbát na radu těchto rádců oportunistického mlčení. O těchto rádcích se opovažují říci, že „aemulationem Dei habent, sed non secundum scientiam“ („Jsou plni horlivosti pro Boha, jenže bez pravého poznání“, Ř 10,2). Neboť skutečným problémem není to, zda Hus byl, nebo nebyl heretik, ale spíše to, zda koncil měl právo od Husa (či od kteréhokoliv jiného křesťana) žádat pod hrozbou trestu smrti, aby odvolal svá teologická přesvědčení, a zda měl právo, v případě, že to odmítá, zbavit ho kněžského svěcení (jedná-li se o kněze), vydat ho nechutnou ceremonií ďáblu a předat ho světskému rameni k usmrcení. A konečně, zda měl právo zabránit jeho přátelům, aby ho řádně pohřbili. Židovská velerada, v případě Ježíše, tomu nebránila. Naopak, dva členové velerady se sami na pohřbení podíleli, když jim k tomu Pilát dal svolení. Kostnický koncil však nepovolil ani toto!

Co sám nenávidíš, nikomu nečiň!

Kdyby Patres et Magistri posvátného Kostnického sněmu nevěděli, co místo držitel v Achaji, Galio, odpověděl Židům ohledně Pavla („Kdyby šlo o nějaký přečin nebo dokonce zločin, náležitě bych vás, Židé, vyslechl. Poněvadž

se to však týká sporů o slova či nějaká jména a váš vlastní zákon, vyřídíte si to sami mezi sebou.“ Sk 18,15-16), kdyby nikdy nečetli moudrou Gamalielovu radu veleradě, pokud šlo o apoštoly, kdyby nikdy nečetli přikázání: „Co sám nenávidíš, nikomu nečiň!“ (Tób 4,15), kdyby nikdy nečetli slovo evangelia: „Nesudte, abyste nebyli souzeni“, neměli by vinu. Koncil, samozřejmě, musí odsoudit heretici, když je to třeba, ale nesmí dát popravít heretika. A tak, viděno čistým a jasným pohledem, skutečným viníkem není Hus, nýbrž koncil. O Husově pravověrnosti či nepravověrnosti jistě mohou diskutovat odborníci na středověké dějiny, ale o postupu koncilu proti Husovi může diskutovat také člověk z ulice a může ho označit za závažné provinění proti svobodě svědomí.

Zajisté je možné říci, že koncil odsouzením Husových teologických tezí nejen hájil pravověří, ale také chránil stabilitu společen-

ského a politického uspořádání. Proti nebezpečnému rozvratníkovi zakročil způsobem v oné době obvyklým. To je pravda pravdoucí. Nikdo nemůže popřít váhu dějinných podmínek. Historický relativismus, který nás nabádá, abychom nepřenesli naše soudu na jiné epochy a kultury, má nepochybně svůj díl pravdy. Ale ne celou pravdu! Bylo by to Pyrrhovo vítězství, kdyby se podařilo zprostit koncil viny na základě situační etiky. Sesazení papeže Jana XXIII. (byl vzdoropapežem v letech 1410-1415 - pozn. red.), který byl koncilem označen jako „columna iniquitatis“ (sloup nepravosti), vyhlášení konciliaristické teorie a provinění proti svobodě svědomí v případě Jana Husa a Jeronýma Pražského, to jsou tři závažné pohledávky, které vážně zatěžují toto roztočivé a nebývalé zasedání. První dvě byly v určitém smyslu „napraveny“ pozdějším vývojem událostí. Ta třetí však zůstává bolestně otevřená. A ti, kteří radí nezavítat o tuto strunu, objektivně chtějí (nemluví o subjektivních úmyslech), aby zůstala otevřená i do budoucna - jako kdyby četná vyhlášení svobody svědomí, náboženské svobody a lidských práv, která byla učiněna Druhým vatikánským koncilem, Pavlem VI. i Vaší Svatostí, nikdy nebyla vyslovena. Ale nemluvit o Husovi v zemi, z níž pocházel, když kardinál Beran o něm mluvil na Druhém vatikánském koncilu, to by vážně poškodilo věrohodnost Církve a papeže.

Kdo se však již tehdy, v tom dávném roce 1415, zastal „mistra Jana“, to byli „nobiles domini Bohemicae et Polonicae nationum“ (urození páni českého a polského národa), kteří 13. května sepsali list koncilním otcům. Tehdejší Poláci pochopili. Ovšem pochopili také Poláci dnešní, jako například věhlasný odborník na středověké dějiny Stefan Swieżawski. Jsem přesvědčen o tom, že chápe také polský papež. Stále však nechápu ti, kdo Inou k biskupu Lefebvrovi, ti, kdo teskní po „zlatém věku“ středověkého křesťanství, ti, kdo nedokáží opustit ustálená myšlenková schémata, a ti, kdo jsou zaslepeni klerikální pýchou.

Husův případ dolehá na svědomí katolíka
Priznávám, Svatosti, že tento dopis nepíši jen proto, abych vyjádřil své obavy o zdar apoštolské cesty Petrova nástupce do země Jana Husa, ale také proto, abych se zbavil zátěže, s jakou Husův případ dolehá na mé svědomí katolíka, který chce být zcela věrný Magisteriu, avšak nemůže se ztotožnit – neříkám s učením, nýbrž s jednáním koncilu. Nyní však, když jsem dopis napsal, mohu říci s určitou úlevou: „Scripsi! Innocens ego sum a sanquine iusti huius; vos videritis!“ („Napsal jsem! Nejsem vinen krví toho spravedlivého, to je vaše věc!“; Mt 27,24).

Svěřuji apoštolskou cestu Vaší Svatosti Tomu, který se dokáže postarat o záračný rybolov, a setrvávám v synovské lásce.

Váš kněz Karel Skalický
KT, 5. 6. 2019

PROČ JSEM PSAL SVATÉMU OTCI DOPIS O HUSOVI

Přišli v tom podivuhodném roce 1989 tři události ráz naráz: svatořečení Anežky České (jak by se byl z toho radoval kardinál Beran!), krach komunistického režimu (jak se z toho radoval národ!) a zpráva, že polský papež navštíví Československo (jak se z toho radovali čeští a slovenští katolíci!). Věru, že zase jednou - mluveno s básníkem - „čas oponou trhnu“ a svět se začal zjevně proměňovat.

V Římě mezi námi kněžskými začaly okamžitě kolovat dohady, o čem to asi papež bude mluvit, s čím se obrátí na nás Čechy a s čím na Slováky. Byly o tom dohady, jak komu fungovala fantazie. Kolovaly i názory, o čem by mluvit neměl, že by neměl mluvit o Husovi, což prý je záležitost, která se do tak výjimečného kontextu nehodí. K tomu se navíc přidala „šuška“, že v Československu jsou někteří církevníci, kteří prý na papeže už přímo naléhají, aby se těchto žhavých husovských železek nedotýkal.

Chápal jsem, že Slovákům byla tato otázka cizí. Už méně jsem chápal, že někteří Moravané ji pokládali za vedlejší záležitost. Pokud šlo o mne jako už dlouholetého redaktora Studií, nemohl jsem nevidět, jak právě v tomto časopise se husovské téma znovu a znovu ozývalo, a to jak za vedení jejich zakladatele Karla Vrány v letech 1958–1967, tak i potom, když mi toto své dítě svěřil, abych ho dál „kojil“ já.

V této atmosféře - zda papež má, resp. nemá o Husovi mluvit - jsem se nakonec rozhodl obrátit se na Jana Pavla II. v záležitosti Jana Husa přímo dopisem. Odvahu mi k tomu dodala skutečnost, že už jednou jsem si dovolil obrátit se na něj, tenkrát ve věci procesu, který hrozil členům Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, prose ho, aby se vyslovil na jejich obranu. A jelikož on tenkrát učinil, oč jsem ho prosil, dodalo mi to odvahy znovu se na něj obrátit i ve věci Jana Husa.

Dopsal jsem ten list 29. 3. 1990 a obrátil se na svého přítele, děkana teologické fakulty naší Almae Matris Lateranensis, Alexandra Galuzziho s prosbou, zda by nebyl tak laskav a nedoručil tento můj dopis (který jsem mu samozřejmě dal i k přečtení, ježto byl profesor církevních dějin a navíc i veliký ctitel zesnulého Vladimíra Boublíka, svého předchůdce) substitutu Státního sekretariátu, jímž byl Galuzziho přítel Giovanni Battista Re. Galuzzi, který celé husovské záležitosti dobře rozuměl, se mého dopisu ujal, takže k papeži se dostal cestou přímou a rychlou.

Odpověď na sebe nedala dlouho čekat a spočívala v pozvání k obědu s papežem na úterý 10. dubna 1990.

KT, 5. 6. 2019

NÁSILÍ

rozhovor s Pavlem Houdkem

„Vysoká tolerance k sexuálnímu obtěžování, bagatelizace, zesměšňování, mýty kolem znásilnění, to všechno taky vede k omezování svobody žen. Neustále při svém pohybu kalkulují s možností sexuálního napadení a obtěžování,“ říká kriminolog a instruktor sebeobrany Pavel Houdek. Každý dvacátý muž (v průzkumech) přiznává, že znásilnil ženu, ale každá desátá žena tvrdí, že byla znásilněna. Každý desátý násilník byl mladší 18 let. Čtyři z pěti znásilnění provede někdo, koho žena zná. A za těmi čísly jsou příběhy konkrétních žen (i mužů). Na svých kurzech je slyší kdysi šikanovaný kluk, dnes mistr sebeobrany, vyučený zedník, který ve třiceti vystudoval práva. Argumentuje fakty i zkušenostmi a boří mýty a předsudky o sexuálním násilí a obtěžování. A že jich je.

Nvínal jste už jako dospívající kluk citlivě, když spolužáci „obtěžovali“ spolužačky?

Nevínal. Vůbec. Že bylo leccos špatně, to „čtu“ až dneska, zpětně. Tehdy jsem se na tom taky podílel. Tahali jsme holkám za zapínání podprsenek, otravovali jsme je, zpětně vím, že se jim to většinou asi zrovna nelíbilo, mohlo jim to být i dost nepříjemné. Ponižující. Tehdy jsem to tak neviděl.

Děti a nejspíš i dospívající si těžko uvědomí, že něco, co považují za škádlení nebo nevinný fórek, může být nejen nepříjemné, ale v nějaké formě i zraňující. Možná s nimi o tom i málo mluvíme, ne?

Máme obrovský společenský dluh vůči dětem, potažmo vůči mladým mužům, se kterými hovory o sexu končí často u toho, že je důležité mít kondom. Přitom bychom s nimi měli mluvit taky o tom, že ublížit je možné i „obtěžováním“, a že by měli umět rozeznávat mezi oboustranně přijímaným škádlením a okamžikem, kdy už je to dívce nepříjemné, měli by dostávat informace o tom, jak reagovat na nesouhlas a že je nutné ho respektovat. A s dívkami taky.

Je pro mě šokující, že většina mladých žen vlastně neví, co je znásilnění, že nevědí, že přestože jsou třeba opilé nebo omámené a někdo s nimi má sex, aniž by s tím souhlasily, i to je znásilnění. Řeknou si jen: „Byla jsem hloupá, opila jsem se, je to můj problém.“ Není to „její“ problém, nikdo nesmí zneužít takové indispozice. Obávám se, že je pořad „normou“ i mezi teenagery svou holku opít, aby „dala“. A to je ultimátně špatně. To se nedělá, to je za hranou. Každý desátý pachatel znásilnění je mladší osmnácti let.

V našem rozhovoru budeme mluvit o sexuálnímu obtěžování i sexuálnímu násilí. Kudy vede mezi nimi hranice?

V tom je bohužel ten vtíp. Hranice není jednoznačná, často se jedno přelévá v druhé, záleží na kontextu, ale i na individuálním vnímání. Ve velkém výzkumu sexuologického ústavu přiznalo pět procent mužů, že zná-

silnili ženu. Jeden z dvaceti. A to jsou „jen“ ti, co to v anonymním dotazníku přiznali, a ti, kteří jsou si svého činu vědomi. Na otázku, jestli byla někdy znásilněná, odpovědělo „ano“ jedenáct procent žen, ale kriminologie počítá s daleko širší skupinou.

Jak to? Odmítají to přiznat v anonymním dotazníku? Nebo i samy sobě?

Ano. Možná i kvůli těm nejasným hranicím a kvůli tomu, jak společnost na znásilnění nahlíží. Hluboký dojem ve mně zanechala jedna paní, která se na kurzu svěřila, že ji znásilnil její první kluk. Byl to její první sex. A to je velice časté, že se toho dopustí blízký člověk, ke kterému má dotyčná dívka nebo žena důvěru. Obětem trvá, než jim dojde, že něco nebylo v pořádku. Ta paní tehdy říkala: „Byl to můj kluk, ale já to ještě nechtěla, říkala jsem mu, ať toho nechá, ale on toho nechal, ale jsem přece jeho holka, chodili jsme spolu. Tak to udělal... Hm. Ale ono to bylo znásilnění.“

A to sexuální obtěžování?

Toho se dopouští mnohem širší skupina lidí, jen nevím, nakolik je to uvědomovaný proces, protože zejména naše společnost je vysoce tolerantní například ke slovním sexuálním narážkám. Je snadné se toho dopustit. Věřím, že hodně žen nad tím mávne rukou, některé to možná vnímají i jako zábavu, ale většinu žen, které znám, to vadí.

„Když se stanete obětí násilného trestného činu, existuje sedmdesátiprocentní pravděpodobnost, že do roka se to bude opakovat.“

Taky záleží na kontextu a četnosti. Je asi těžké, zejména pro některé muže, pochopit, že když žena slýchá narážky opakovaně, v různých formách celý život, skoro den co den, nepřijde jí to ani vtipné, ani lichotivé. Znáš ženy, pro které je to traumatizující a podřívá to jejich sebevědomí. Nemá to hodně společného s psychickou šikanou? U té taky neteče krev, ale může nechat hluboké jizvy.

Přesně tak. Brutální šikana se dá velmi dobře provádět i slovními narážkami, bez fyzického kontaktu. Podobně sexuální násilí nemusí být jen fyzické. Jenže žijeme pořád v atmosféře, že je leccos tolerováno. Je to stejné jako s krádežemi za minulého režimu. Kdo nekrade, okrádá rodinu. Je teda ok ukrást v práci metr cihel, ale ukrást sousedovi kolo už je na odsouzení? Kdo to určí?

Všichni ti dinosaury, co se dopouštějí siláckých výroků, ať už je to Kubera, Uzel nebo Viewegh, určitě neschvalují znásilnění, řeknou: „To odsuzuju!“ Za prvé asi úplně nevědí, co to vlastně znásilnění je, a omlouvají a shazují tak spoustu jiných forem sexuálního násilí. A tolerance k sexuálnímu obtěžování tomu pomáhá. Tohle všechno taky vede k omezování svobody žen, bojí se chodit ven po setmění, vyhýbají se situacím, kde by se mohlo stát, že je někdo bude obtě-

zovat nebo je dokonce znásilní, přizpůsobují tomu šatník.

Ženy neustále při svém pohybu kalkulují i možnost sexuálního napadení. Ano, chlap asi zváží, jestli půjde v noci žižkovským tunelem, ale ženy to řeší pořád. A hlavně, muž nebude nikdy přemýšlet nad tím, jak se obléct, aby ho nikdo neobtěžoval.

Někde jste mluvil o kriminologické studii motivů pachatelů sexuálních zločinů. Přítom o krátké sukni tam například nic nebylo, jestli se nepletu.

Oblečení zjevně vůbec nehraje roli, když mluvíme o znásilnění. Cizí agresori si vybírají oběti, které nedávají pozor, které si nevšímají okolí, nejsou ve střehu, mají v uších

Foto Eugen Kukla

sluchátka, zaujatě telefonují, jsou zaujaté něčím v mobilu. Ale o oblečení tam nic není. Mezi oblečením oběti a mírou sexuálního napadení není žádná souvislost, naopak, vím o případu, kdy byla oběť znásilněná, když šla ve vytaháných tepláčkách s košem. Ono to totiž může fungovat jinak, než bychom čekali. Sexy oblečená žena se tou obětí naopak třeba spíše nestane, protože působí sebevědomě. A naopak, když se ze strachu oblékáte do tepláček, moc sebevědomí vyzařovat nebudete. Teď pochopitelně nemluvím o tom, že na ulici na vás spíš zapískají, když budete mít upnuté šaty, než tepláky.

Ríkáte, že se vám na kurzech sebeobrany ženy svěřují i s hodně dávnými zkušenostmi se sexuálním násilím. Už jste otrlý, nebo vás to pokaždé znovu zasáhne?

Myslím, že jsem dost otrlý, ale znovu a znovu mě zaráží, jak často se sexuální útok stane ve velice raném věku, kdy je dívka jedenáct, dvanáct, třináct let. A to je hrozný.

A dopouštějí se toho dospělí?

Většinou dospělí, i když vrstevníci často taky. Nemusí jít přímo o donucení k sexu, ale jsou to zážitky typu: „Jela jsem po eskalátoru a někdo mi začal sahat pod sukni.“ Když se to stane malé holce, tak vůbec neví, kam takovou věc zařadit. Tuší, že je něco špatně, ale většinou o tom nikomu neřekne. Stydí se, tuší, že se jí stalo něco divného, ale neví přesně, co to vlastně znamenalo. A vyplouvá to kolikrát na povrch až po letech. Na-

víc pachatelé je často vyděsí: „Opovaž se to někomu říct, tak si tě najdu a uvidíš!“ Je to strašně složitý.

Je nějaký moment, kdy se nějaká žena na kurzu s něčím svěřila, že na to nezapomenete?

Takových okamžiků je víc. Ale vím přesně, co změnilo způsob, jakým o problematice násilí na ženách uvažuju. Jedna paní odcházela z kurzu a říkala něco ve smyslu: „Takže já můžu v takové a takové situaci říct ne?!“ Přišlo mi to absurdní. O čem to mluví? Jasně že může říct ne. Vždycky přece může říct ne. Ale ona to říkala s takovým nadšením, jako „heuréka“.

A tak jsem nad tím začal přemýšlet a zjistil jsem, že to je jádro problému. Neschopnost se ohradit, neschopnost určit si hranice a říkat ne. A to ne ve chvíli, kdy jde do tuhého, ale říct ne včas, když se mi něco nelíbí. Od té doby na to dávám v kurzu velký důraz, je to podle mě základ.

Když se neřekne „ne“ včas, je těžší to pak zastavit...

Ale důležité je říct, že NE znamená NE kdykoliv. Každý má hranice jinde, co někdo považuje za nevinný flirt, může být pro jiného už velmi nepřijemné, ale je důležité si vlastní hranice nastavit – a mohou se měnit. Žena může odmítnout člověka, se kterým před pár týdny dobrovolně spala, stejně tak jako si žádné nároky nemůže dělat její bývalý partner. Dobrovolný sex jednou není automatickým souhlasem pro příště. Zdá se to jasně, ale jasně to není. Bohužel.

Dovedu si představit, že to může být pro muže matoucí. Už jen na poli „obtěžování“. „Jak to, že si jedna kolegyně nechá od kolegy líbit něco, co si nenechá líbit od mě? A jak to, že jedné kolegyni nevidí, když ji beru kolem ramen, zatímco druhá se odtahuje.“ Čert se v tom vyznej, ne? Ale vždyť je to přirozené a v pořádku. Je úplně v pohodě, pokud má nějaká žena ráda flirt, je kontaktní a taktilní, ale je potřeba respektovat, že její kolegyně je úplně jiná. Každý máme jiné preference v jídle, v kulturním vkusu, proč bychom nemohli respektovat, že i toto je velmi individuální. A když něco zkusíš, musíš poznat, že to žena nechce, to by musel být – s prominutím – úplný sociální debil. Není potřeba mít písemné souhlasy nebo nesouhlasy, dokonce ani nemusí být vyslovený explicitní, verbální souhlas nebo nesouhlas. To snad každý pozná, kdy se od něj ten druhý odtahuje, kdy „nespolupracuje“ nebo se vůbec nehýbe, je bez odezvy. Tak přece chtěná erotika nevypadá.

Mám pocit, že – zejména někteří muži třeba v diskusích na internetu – vyžadují nějaký soubor jasných pravidel, co můžou a co nemůžou, za jakých okolností se mohou ženy dotknout, do jaké míry mohou flirtovat, jak přesně má být definován souhlas se sexem

a podobně.

Jenže to je nesmysl. Přece nechceme žít ve společnosti, kde budeme mít všechno nadiktované.

Jsem teď trochu za ďáblova advokáta, ale mám i jisté pochopení pro obavu mužů - něco nepoznám, co když budu obviněn?

To pravidlo je přece jednoduché. Nedělej nikomu to, co se mu nelíbí. Říkám chlapům: „Chovejte se k cizím ženám tak, jak byste chtěli, aby se muži chovali k vaší dceři nebo přítelkyni, nebo třeba k vaší mámě.“ Argument s dcerou bývá dobrý, to většinou v debatě pochopí každý. Tolerance sexuálního obtěžování končí u vlastní rodiny.

V debatách na internetu, kde si nějaká žena stěžuje, že ji někdo obtěžoval tím, že na ni sahal, se často ozývá: „Ježíšmarjá, ta nadělá, tak na ni někdo sáhnul, no bože!“ Ale kdyby jejich patnáctiletá dcera přišla domů a řekla: „Tati, jeden kluk mě držel v průchodu a druhý na mě sahal,“ tak otec asi neřekne: „No ježíš, ty naděláš, kluci dospívají, to je hra.“ Ne. Půjde do komory hledat nějaké vhodné sportovní náčiní typu baseballové pátky a poběží to řešit.

Které mýty kolem sexuálního násilí vám nejvíce vadí?

Nebezpečný mýtus je, že žena se muži nikdy neubrání, takže nemá cenu se bránit. To je hodně rozšířené, bohužel. Ale už jen schopnost se ohradit je primární obrana. Další nebezpečný mýtus je stereotypní vykreslování znásilnění.

Tuším, kam míříte. Neznámý cizí muž v parku?

Ano. V parku či průchodu číhající. A nejlépe cizinec. A nejlépe cizinec tmavé pleti. A to znásilnění je brutální a teče u toho krev a láskou se kosti. Přitom drtivá většina znásilnění takto nevypadá, je to minoritní. Znásilnění má jen ve dvaceti procentech případů na svědomí neznámá osoba.

Je to asi podobné jako u zneužívání dětí. Devět z deseti zneužití dítěte má na svědomí někdo bez pedofilní orientace, nejčastěji jeho příbuzný nebo blízký člověk. Jenže je asi příjemnější žít s přesvědčením, že ženy jsou znásilňovány pouze brutálními útočníky a děti zneužívají pedofilové, pak se nás to jakoby netýká, nepatříme přece mezi „takové lidi“. Ne?

Možná ano. Většinu sexuálních trestných činů spáchá někdo, koho oběť zná. Soused, spolužák, manželův nebo přítelův kamarád, kolega z práce. A jen výjimečně přitom dojde k brutálnímu násilí. A je to vlastně problém.

Proč?

Oběti si tak často ani neuvědomují, že se „to“ děje. Že jde o znásilnění. Protože vnímají rozpor mezi tím, když je k sexu nějakým způsobem donutí někdo známý a nezmlátí je u toho, a tím, co za znásilnění považují třeba díky filmům a obecným představám. Pak jim běží hlavou: „No dobře, je to přece kamarád, půjčil nám peníze, když jsme potřebovali, teď se tohle stalo, tak co nadělám, pomohl nám, přece ho neudám.“ Ne, to není v pořá-

ku. Bohužel přesně takové myšlenky stojí za nízkým procentem ohlášených znásilnění. Je to nekonečná spirála.

Ale ta žena nedobrovolný vynucený sex měla a je dost možné, že tím utrpěla její psychika.

Jasně. I když nad tím jakoby mávne rukou, někde v hlavě to sedí. Ponižení, zneužití. V takových případech jsou následky často mnohem horší, oběti se s tím hůř vyrovnávají. Existují studie, že když se znásilnění stane způsobem, který pro ženu není v okamžik, kdy se děje, jasně definovaný, je pravděpodobnost vážných psychických následků nebo posttraumatické stresové poruchy vyšší. Což dává smysl.

Když se žena snaží při přepadení bránit, pak je to forma - řeknu to hloupě - přírodní katastrofy, jevu, který se stal. Náhodně. S člověkem to samozřejmě zamává, ale vaše pocity bezpečí a vaši integritu nenarušil někdo, koho považujete třeba za kamaráda. Když to udělá někdo, ke komu jste cítila důvěru, je to po psychické stránce mnohem horší.

Taky se o tom hůř mluví...

A hlavou běží otázka: „Bude mi to někdo věřit? Nemám důkazy, nemám zranění, nemám za nehty jeho kůži, nebránila jsem se.“

„Měla jsem skleničku vína. Možná jsem trochu provokovala? Proč jsem si nevzala místo minisukně vytahaný džíný?“

To je přesně ono. K brutálnímu násilí neznámým útočníkem nepanuje žádná tolerance, nejraději se snad nikdo, kdo by takový čin obhajoval, ale takto? Vždycky bude někdo, kdo řekne: „Proč se nechala doprovodit? Proč k němu chodila?“ Nebo pomluvy: „Vždyť ji známe, víme, jak se oblíká. Neměla tolik pít.“ V případech se sexuálním podtextem až sedmdesát procent žen (a polovina z nich velmi silně) zažívá stav podobný zamrznutí, paralýze. Nemůžou se ani hnout, což zásadním způsobem znemožňuje jakoukoliv obranu, jak slovní, tak třeba odstrkávání.

Ale to není žádná omluvenka pro toho útočníka! Paralýza není výzvou: Pokračuj. Jsem přesvědčený, že každý normální člověk to pozná. Přijdou mi naprosto nesmyslné argumenty typu: „Útočník přece nebyl vůbec poškrábanej, neměl modřiny, takže se holka nebránila, takže to dělala dobrovolně.“

Po první vlně MeToo jede další vlna s hashtagem WhyIDidntReport/Proč jsem to neoznámila. V desítkách, možná stovkách tisíc příspěvků ženy vysvětlují, proč čin neoznámily. A je to pořád dokola. „Nikdo by mi nevěřil. Bála jsem se následků, zostuzení. Zesměšňovali by mě. Obrátilo by se to proti mně.“ A když poslouchám veřejnou debatu na to téma, vůbec se těm ženám nedivím.

Trestní zákoník definuje znásilnění poměrně široce: „Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilím nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.“ Pohlavní styk jako právní pojem přitom zahrnuje jakýkoliv způsob ukájení pohlavního pudu na

těle jiné osoby, tedy i například osahávání na genitáliích a podobně. „Problém je v tom, že český trestní zákoník vyžaduje od oběti „vážně míněný odpor“,“ podotýká Pavel Houdek. „A to vzbuzuje interpretační otázky. Nebere v úvahu třeba právě to ‚zamrznutí‘, které se týká asi poloviny žen, v mírnější rovině dokonce sedmdesát procent.“ Podle Houdka sice už existuje výrok Nejvyššího soudu, ve kterém se říká, že „není nezbytné, aby poškozená osoba kladla zřejmý fyzický odpor. Postačuje, pokud pachatel musela být zjevně nevole této osoby s jeho jednáním,“ ale obecné soudy si s tím ještě poradit často neumějí a tento výrok v úvahu neberou.

Některé ženy teď vystoupily a zveřejnily podrobnosti o činech, které se měly stát před desítkami let, což je však skoro nemožné rozsoudit. Když třeba adresné obvinění míří proti veřejně známému člověku, a to ve chvíli, kdy má třeba dojít k nějakému posunu v jeho kariéře, není od věci být ve střehu, zda nejde o účelové falešné obvinění, co myslíte?

Tricet let je extrémní doba, a aniž bych chtěl komentovat konkrétní případy, připouštím, že někdy se s tím dá hrát i účelově, to je taky nesporný fakt. Ale měsíce, roky to uvědomění trvá. A jsou ženy, které to neřeknou nikdy nikomu. A stejně jako u každého trestného činu i u sexuálních deliktů jsou realitou falešná obvinění, s tím je potřeba počítat. Ale míra je u obecných trestných činů asi tři procenta, u sexuálně laděných činů až pět procent, což je na úrovni statistické chyby.

Veřejnost bohužel právu příliš nerozumí, myslí si, že pokud byl někdo obžalován a nebyl odsouzen, bylo obvinění „falešné“, což není často pravda. Trestní právo funguje na principu „v pochybnostech ve prospěch obžalovaného“. Pokud shromážděné důkazy nejsou dost silné, aby vytvořily pevný řetězec nepřipouštějící pochyby, nelze pachatele odsoudit.

Zproštěn viny pro nedostatek důkazů?

Jak to známe z televize. Z hlediska práva je člověk nevinný, ale neznamená to, že obvinění muselo být falešné, pouze nebylo dokázáno. Pokud by se totiž v průběhu vyšetřování naopak zjistilo, že nařčení bylo vymyšleno účelově, jde o trestný čin a na dotyčnou by musela být podána žaloba. A to je těch pět procent případů.

Takže pět žen ze sta, které tvrdí, že se jim to stalo, si sexuální čin vymyslí. Zdá se to málo, ale pro falešně obviněného člověka je to zásadní problém, může přijít o práci, rodinu a pověst.

Jistě. Ale nutno připomenout, že až na pár výjimek bylo snad více než 99 procent příspěvků MeToo anonymizovaných. Nešlo o to ukázat prstem na konkrétní lidi, ale dát najevo míru, s jakou se sexuální násilí nebo obtěžování děje. Bohužel se nejvíce mluvilo – a je to asi z mediálního pohledu pochopitelné – o těch případech, kde zazněla jména a byla to známá jména. Většinou ženy psaly, jak nad nimi někdo onanoval v metru, jak je ve vta-

hu osahával šéf a ony nevěděly, jak reagovat, nebo jak je spolužáci nutili, aby ukázaly prsa. To však titulky neudělá. MeToo není kampaň, a už vůbec ne kampaň namířená proti mocným mužům.

Léta učíte především ženy v kurzech sebeobran. Nikdy vás žádná klientka neobvinila z obtěžování?

To se mi nestalo, opravdu. Ale samozřejmě s tím, jak jsem vstoupil do veřejného prostoru, tak stejně jako ostatní čelím ostrým reakcím, výhrůžkám, nadávkám. Vzhledem k tomu, co dělám, mi nevyhrožují, že mi přijdou rozbit hubu a zlámat kosti nebo mě znásilnit, jak vyhrožují některým kolegyním, ale stalo se mi, že mi někdo napsal: „Seženu holku, která tě obviní, žes ji znásilnil.“ Jde to ve vlnách. Ale vesměs platí to anglické rčení: Facebook Hero Real Zero.

Pojďme tedy k tomu, co učíte klientky na svých kurzech sebeobran.

Fyzické chyty a údery vás naučím za patnáct minut, to je vlastně to nejmenší. Nejtěžší je být schopna je použít v reálné situaci. A nejdůležitější je se naučit, jak takové situaci předejít, jak ji zvládnout včas. Nejvíce času věnujeme psychické sebeobraně, ta fyzická přichází až pak.

Měl jsem tu paní, černý pás v plnokontaktním karate, byla velice dobrá fighterka, ale přišla na kurz sebeobran, protože s ní otrásla jedna zkušenost. Flirtoval s ní nějaký muž v baru, chvíli to bylo v pohodě, ale když začal být dotěrnější, jasně ho odmítla. A on ji začal škrtit. A ona nebyla schopná udělat nic, byla paralyzovaná, naštěstí zasáhl někdo z baru. Měla z toho výčitky. Jenže sport je sport. Přijedete na soutěž, tam je ring, ukloňte se, zazní hvizd, bojujete podle pravidel, na konci si podáte ruce.

V realitě to neprobíhá podle pravidel. Učíme klientky, jak v takových situacích mluvit, jaký tón použít, jaká slova volit. To všechno se dá naučit. Zásadní je rozhodnutí něco udělat. A to se musí nacvičit v modelových situacích. Ale jedna věc je nejdůležitější a už jsme o ní mluvili.

A to?

Znát své hranice. Když je máte sama v sobě nastavené, mnohem líp se hájí. A taky se musíte rozhodnout, že je budete hájit. Modelová situace. Jste na večírku a kolega na vás začne sahat, brát vás kolem ramen, vám se to nebude líbit, tak se ohradíte a řeknete, ať to nedělá. Co se pak asi stane?

Já věřím, že mám empatické kolegy, kterým stačí naznačit. Ale tuším, kam míříte. Většinou asi následuje něco jako: „Co je ti? Co blbeň? Nedělej zagorku!“

A pak jde ten muž k ostatním: „Viděli jste ji, má asi krámy nebo co. Co jí vadí jako? Najednou je z ní feministka, kráva.“ Na to je potřeba se připravit. V okamžiku, kdy se ohradíte, půjdou ostatní spíš proti vám. „Co děláš, Milan takhle sahá na všechny, ne? Vždyť ho znáš, je takovej!“ A budete za krávu.

Člověk má tendenci chtít být v kolektivu oblíbený, že?

Jenže co je důležitější? Bezprostřední dojem, nebo nějaký trvalejší respekt? Lidi vás budou mít možná v ten okamžik za krávu, ale ušetříte si to, co vám není příjemné, bude se to už o vás vědět. Umět si hájit osobní prostor je svého druhu svoboda, i když si vybírá své daně. Je třeba velmi pravděpodobně, že se od vás odvrátí i jiné ženy v kolektivu, které si to líbit nechají. Ale říct „ne“ včas ušetří lidem řadu problémů.

Pokud na ženu někdo sáhne a není zastaven, začne sahat jinam, žena to třeba útrpně snáší a doufá, že dotyčný přestane. Ozvala by se dávno, ale nechce být za krávu. Nebo se stydí, třeba v tramvaji, cítí, jako by ona něco dělala špatně. Je paradox, že stud cítí oběť, a nikoliv agresor, ale je to tak. Musíme se snažit dostat to do obecného povědomí. Ohradit se proti něčemu, co nám není příjemné, by měla být norma.

Pojďme k vaší osobní historii. Na začátku byla šikana. Dlouhodobá. Kdy to začalo?

Někdy na základce. Byl jsem kluk z vesnice, který začal dojíždět do města, do větší školy, byl jsem hubený až neduživý, jasný terč. Stalo se to poprvé a pak se to se mnou dlouho

táhlo. Až v pubertě jsem se rozhodl, že s tím budu něco dělat, už mě nebavilo, že si agresori, kamkoliv jsem přišel, vybrali mě. Ale později jsem zjistil, že to je obvyklé.

Co? Že si různí agresori vybírají stále tytéž oběti?

V češtině se tomu říká syndrom oběti. Je to doložené výzkumy a statistikami. Když se stanete obětí násilného trestného činu, existuje sedmdesátiprocentní pravděpodobnost, že do roka se to bude opakovat. To je fakt.

A vysvětlení?

To už není tak jednoduché. Teorie se různí. Jedna z hypotéz, která mi připadá nejpřesvědčivější, je, že oběť po napadení vysílá specifické signály, chová se ustrašeně, projevuje strach v nonverbální komunikaci. Jsou to úplně subtilní věci, které nemusí být na první pohled zřejmé, jedou na nevědomé

úrovni. Jedná se o mikrovýrazy, mikro-pohyby, které nelze ovládnout, ale agresori je velice dobře čtou.

Tak jako predátor v přírodě pozná slabou laň, aniž by ji příliš zkoumal, lidský predátor udělá to samé. Poslední výzkumy ukazují, že člověk, který se bojí, má dokonce jiné složení vlastního pachu.

Je z něj cítit strach?

Ne tak jako česnek nebo parfém, ale násilník to pozná.

Začal jste tedy dělat bojové umění. A co se dělo dál?

Šikana přestala, jednoho dne jsem si uvědomil, že se mi to už neděje. Chtěl jsem se naučit bránit, ale nakonec jsem to nepotřeboval. Zpětně vím, že úplně stačilo, že jsem začal vysílat jiné signály, že jsem byl sebevědomější. A postupně mi došlo, že umět speciální rány a kopy se sebeobranou vlastně nemá až tolik společného, začal jsem hledat něco bližšího reálnému světu, postupně jsem se dostal k tomu, čemu se dneska říká reálná sebeobrana. To dnes učím.

A jak se stalo, že jste se začal zajímat o násilí i teoreticky?

Jedno navazovalo na druhé. Lidi ke mně chodili na sebeobranu, ale jak jsem s nimi mluvil, bylo jasné, že se nepřicházejí učit prát, to je jen „bonus“, přicházejí, aby nabyli sebejistoty, aby se naučili zvládnout krizové situace, uměli se postarat o sebe a své blízké. A tak jsem razantně překopal formu i obsah toho, co učím. K tomu potřebuji leccos teoreticky nastudovat. Ale postupně mě začalo zajímat násilí jako fenomén, především násilí na ženách.

Nebylo to i tím, že jste potkal svoji ženu? Četla jsem rozhovor s ní, mluvila veřejně o tom, že byla jako dívka znásilněná. Nezměnilo to váš pohled na věc?

Ano, moje žena má podobný příběh jako mnohé ženy z mých kurzů, ale s mým hlubším zájmem o fenomén sexuálního násilí to nesouvisí. Moje žena je s tím taky už dávno vyrovnaná, prošla terapií. Sama začala dělat bojové sporty, když jsme se seznámili, zaujalo ji, co dělám... Dnes dělá taky instruktorku. Problém sexuálního násilí je rozšířený, celospolečenský a já mám potřebu se snažit něco měnit. Když zůstanu jen u jednotlivců, změním jen málo, cítím potřebu dělat v tom směru osvětu. A k tomu potřebuju fakta, čísla, potřebuju znát zákony. A tak jsem já, vyučený zedník s maturitou, začal ve třiceti studovat práva. Rád bych nakonec zvládl i doktorát, ale nevím, jestli to půjde časově. Máme úplně „čerstvé“ miminko.

*Lenka Vrtišková Nejezchlebová
Deník N, 31.10. 2018*

STAROST O MATKU ZEMI

Aleš Brotánek

Římský biskup František ve své encyklice *Laudato si* mimi jiné píše: „Tobě buď chvála, Pane, zpíval svatý František z Assisi. V tomto krásném chvalozpěvu nám připomínal, že náš společný dům je jako bratr, s nímž sdílíme život, a jako krásná matka, která nás objímá svou náručí: „Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra matka země, která nás živí a slouží nám, a rodí rozličné plody s pestrými květy a trávou.“ - Tato sestra protestuje proti zlu, které jí působíme nezodpovědným užitím a zneužíváním dober, která do ní vložil Bůh. Vyrostli jsme s myšlenkou, že jsme jejími majiteli a vládci, oprávněni ji plnit. Násilí, které tkví v lidském srdci, jež bylo zraněno hříchem, se projevuje rovněž v příznacích choroby, kterou vnímáme v půdě, vodě, vzduchu a živých bytostech. Proto patří mezi nejvíce opuštěné a trýzněné chudé naše sužovaná a devastovaná země, která „sténá a spolutrpí“ (Řím 8,22). Zapomínáme, že i my sami jsme stvořeni z prachuzemě (srov. Gen 2,7). Naše tělo se skládá z prvků této planety, jejíž vzduch nám dává dech a jejíž voda nás oživuje a občerstvuje.“

Z této Františkovo encykliky jsem si dovil citovat, protože je v souladu s úsilím těch, co se snaží zabránit prodeji elektrárny Počerady našim polostátním ČEZem Pavlu Tykačovi a tím se zkomplikuje zamezení zneužívání pokladů darů naší země primitivním pálením. Uhlí je poklad geologického vývoje života na zemi, obsahuje celou Meňdělejevovu tabulku prvků a jeho spálení je tím nehloupějším využitím. Je o to smutnější, že tento byznys není zdaněn ani 10%, aby generoval alespoň část prostředků na léčení škod, které působí, je jen smutný kolorit vyrůstající z naivity privatizace let devadesátých. Naštěstí se jini snaží za nás a můžeme jim alespoň zvednutím hlasu pomoci ZASTAVIT SMRAD Z POČERAD <https://smradzpocerad.cz/hnutiduha/>.

ČESKÁ MANŽELSKÁ SETKÁNÍ

Letos si česká Manželská setkání (MS) připomínají 30 let trvání. Složí k obnově a prohloubení manželských vztahů. Vycházejí z přesvědčení, že právě hloubka a kvalita vzájemných vztahů, budovaných v lásce podle Božího řádu, je jednou ze základních podmínek plnohodnotného lidského života. MS nijak nezakrývají svůj křesťanský základ, ale jejich povaha je ekumenická a otevřená i pro lidi, kteří ve víře nežijí. Podstatou MS je přesvědčení, že manželství je vztah, na kterém je nutno pracovat neustále a který se dá pořád zlepšovat. MS se za 30 let v České republice rozrostla do několika větví, přičemž všechny jsou organizovány stejným způsobem (týdenní letní kurz, na který navazuje víkendová podzimní a jarní obnova). Rovněž struktura setkání zůstává stále stejná - dominují jí přednášky na daná témata (např. odpuštění, krize, komunikace, priority) a práce v malých skupinkách, případně samostatně v párech. Přitom je poskytnuta i možnost konzultace s kněžími a psychology. Za dobu 1989-2018 prošlo českými MS 4 723 manželských párů, slovenskými MS prošlo 2 595 manželských párů. Děkujeme organizátorům i účastníkům za srdéčné prostředí MS a vzájemnou pomoc.

Demokracie se nebuduje sestupováním elit na úroveň davu, ale povznášením davu na úroveň elit.

Gustave Le Bon,
francouzský psycholog

Syn je viditelnost Neviditelného.
sv. Irenej.

K PŘÍPRAVĚ NA BOHOSLUŽBY O NEDĚLÍCH A SVÁTCÍCH

neděle 7.7. 7.15 h. Letohrad 8.45 h. Mistrovice 10.15 h. Orlice	14. v mezidobí Iz 66,10-14c Ž 66 Gal 6,14-18 Lk 10,1-12.17-20
sobota 13.7.	19 h. Mistrovice
neděle 14.7. 7.15 h. Letohrad 8.45 h. Lukavice 10.15 h. Orlice	15. v mezidobí Dt 30,10-14 Ž 69 Kol 1,15-20 Lk 10,25-37
sobota 20.7.	19 h. Mistrovice
neděle 21.7. 7.15 h. Letohrad 8.45 h. Lukavice 10.15 h. Orlice	16. v mezidobí Gn 18,1-10a Ž 15 Kol 1,24-28 Lk 10,38-42
sobota 27.7.	19 h. Lukavice
neděle 28.7. 7.15 h. Letohrad 8.45 h. Mistrovice 10.15 h. Orlice	17. v mezidobí Gn 18,20-32 Ž 138 Kol 2,12-14 Lk 11,1-13
sobota 3.8.	19 h. Mistrovice
neděle 4.8. 7.15 h. Letohrad 8.45 h. Lukavice 10.15 h. Orlice	18. v mezidobí Kaz 1,2;2,21-23 Ž 90 Kol 3,1-5.9-11 Lk 12,13-21
neděle 11.8. Mdr 18,6-9 Žd 11,1-2.8-19	19. v mezidobí Ž 33 Lk 12,32-48
neděle 18.8. Zj 11.19a;1-10 1 K 15,20-27a	20. v mezidobí Ž 45 Lk 1,39-56
neděle 25.8. Iz 66,18-21 Žid 12,5-7.11-13	21. v mezidobí poutní slavnost na Orlici a Šedivci Ž 117 Lk 13,22-30
neděle 1.9. Sir 3,19-21.30-31 Žid 12,18-19.22-24a	22. v mezidobí poutní slavnost na Kunčicích Ž 68 Lk 14,1.7-14

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz • uzávěrka je 20. každého měsíce
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: BarBar Design, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741